

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Γεώργιος Κόνδης

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: Ιωάννα Γκιώνη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	5
Εισαγωγικό Σημείωμα	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
Η γυναίκα στην Ελλάδα στους νεότερους χρόνους (1830 και μετά).-----	7
1. Η γυναίκα στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος (1830-1900).-----	7
1.2. Η γυναικεία εκπαίδευση.-----	11
1.3. Η Ελληνίδα, τα γυναικεία κινήματα και η εργασία από τις αρχές του 20 ^{ου} αιώνα έως το 1974.-----	13
1.3.1. Βαλκανικοί πόλεμοι. Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Μικρασιατική Καταστροφή (1900-1924).-----	14
1.3.2. Μεσοπόλεμος – Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1924-1944).-----	16
1.3.3. Εμφύλιος Πόλεμος – Δικτατορία (1945-1974).-----	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
2.1. Η γυναικεία απασχόληση και επιχειρηματικότητα των γυναικών της υπαίθρου.-----	21
2.2. Πολιτικές για την γυναικεία απασχόληση.-----	24
2.2.1. Ευρωπαϊκές πολιτικές για την γυναικεία απασχόληση.-----	24
2.3. Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ισότητα στην απασχόληση.-----	26
2.4. Ανεργία.-----	30
2.4.1. Τα αίτια της ανεργίας.-----	30
2.4.2. Δείκτες ανεργίας και απασχόλησης.-----	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1. Η αρχή της ισότητας.....	35
3.1.1. Η ψήφος των γυναικών (δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι)	
– Ιστορικά στοιχεία.....	36
3.2. Ισότητα των φύλων.....	37
3.3. Οι γυναίκες πρωταγωνιστούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και αλλάζουν την Ελλάδα με τη δράση τους.....	41
3.4. Μηχανισμοί προώθησης της Ισότητας.....	43
- Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.)	
- Κέντρο Ερευνών σε Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και η γυναικεία Απασχόληση.....	47
4.1. Δυνατότητες παρέμβασης της Τ.Α. στην Ισότητα.....	47
4.2. Γυναίκες στην Αυτοδιοίκηση.....	48
4.3. Ο ρόλος της γυναίκας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Εκλεγμένες γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. (Γραφήματα).....	49
4.4 Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογές 1998-2002. Συγκριτικά ποσοστά . Γραφήματα.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5. Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης Γυναικών σε θέματα Απασχόλησης.....	55
5.1. Γενικά.....	55
5.2. Ίδρυση και Νομικό Καθεστώς.....	56
5.3. Παρεχόμενες Υπηρεσίες.....	56
5.3.1. Πληροφόρηση.....	56
5.3.2. Συμβουλευτική Απασχόληση.....	57

5.4. Συνεργασία με άλλους φορείς.	58
5.5. Πρόγραμμα. Ίσες Δυνατότητες. Ίσες Ευκαιρίες. (2005-2007)	59
5.5.1. Υλοποίηση.	60
5.6. Αποτελέσματα.	61
5.7. Φορείς Παροχής Συμβουλευτικών Υποστηρικτών Υπηρεσιών (Σ.Υ.Υ.)	62
5.7.1. Οικονομικοί Πόροι.	63
5.7.2. Επίλογος.	63
Βιβλιογραφία	65

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πτυχιακή αυτή εργασία αποτελεί το τελευταίο στάδιο των σπουδών μου στο τμήμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Καλαμάτας.

Αντικείμενο της εργασίας είναι η παρέμβαση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Γυναικεία Απασχόληση.

Για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας οφείλονται ευχαριστίες στην κα Παπαγιαννοπούλου Ματίνα, υπεύθυνη στο Κέντρο Ερευνών σε θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.) για την πολύτιμη βοήθειά της, καθώς επίσης και στην κα Ψαρομάλλου Ρένα, Σύμβουλο Απασχόλησης στο κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης γυναικών σε θέματα Απασχόλησης « ΔΙΩΝΗ ».

Επίσης οφείλονται ευχαριστίες στον κ. Εξαρχάκο Κωνσταντίνο που με ανέλαβε εξ αρχής στην πτυχιακή μου εργασία και ιδιαίτερες ευχαριστίες στον κ. Κόνδη Γεώργιο για την συμβουλή του και την επίβλεψή του για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η γυναίκα και τα προβλήματά της θα ήταν αδύνατο να τα σκεφτούμε πριν χρόνια, πόσο μάλλον όσον αφορά την εργασία και την ανεργία που τελευταία πλήττει πάνω απ' όλα τον γυναικείο πληθυσμό. Παρ' όλα αυτά οι γυναίκες μέσα από τους αγώνες που έδωσαν κατάφεραν να διεκδικήσουν πολλά από τα δικαιώματά τους. Από το δικαίωμα να μπορούν να ψηφίζουν μέχρι και να διεκδικούν ίδιες θέσεις εργασίας και μισθών ισότιμοι των αντρών.

Αντικείμενο, λοιπόν, αυτής της εργασίας είναι η παρέμβαση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην γυναικεία απασχόληση και αυτό εκδηλώνεται όπως θα δούμε και παρακάτω με μικρή συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων σε σχέση με τους άντρες. Αναλυτικότερα θα δούμε:

Στο 1^ο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ζωή των γυναικών στην Ελλάδα στους Νεότερους Χρόνους και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Στο 2^ο κεφάλαιο περιγράφεται η θέση της γυναίκας στην απασχόληση, οι Ευρωπαϊκές Πολιτικές και οι Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση και η ανεργία που πλήττει τον γυναικείο πληθυσμό.

Στο 3^ο κεφάλαιο παρουσιάζεται η αρχή της ισότητας των δύο φύλων, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και οι μηχανισμοί προώθησης της Ισότητας.

Το 4^ο κεφάλαιο αναφέρεται στην παρέμβαση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην γυναικεία Απασχόληση και στις Εκλεγμένες γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Στο 5^ο κεφάλαιο παρουσιάζεται το Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης Γυναικών σε θέματα Απασχόλησης « ΔΙΩΝΗ » και η συμβολή του μέσω πληροφόρησης και συμβουλευτικής στις εργαζόμενες και κυρίως στις άνεργες γυναίκες.

Για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας αξιοποιήθηκαν ενημερωτικό υλικό, μελέτες, στατιστικοί πίνακες της eurostat και της ΕΣΥΕ, άρθρα κ.α. τα οποία διαφαίνονται στην βιβλιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

(1830 και μετά)

1. Η γυναίκα στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος (1830-1900).

Η προσφορά της Ελληνίδας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας αλλά και στον αγώνα του 1821-1830 είναι αναμφισβήτητα μεγάλη και αξιοσημείωτη. Μερικοί ισχυρίστηκαν πως δεν αναγνωρίστηκαν ι θυσίες της. ^(1) Ούτε η κοινωνία αλλά ούτε και οι νόμοι δεν την τοποθετούσαν ισότητα με τον άντρα. Στο πρώτο Σύνταγμα της 1^{ης} Ιανουαρίου 1822 και το δεύτερο του 1823 στο Άστρος, όπου καθιερώθηκαν η Ισότητα των Ελλήνων ενώπιον του Νόμου, δεν περιλαμβάνονται και οι Ελληνίδες.

Όμως με πόση αυστηρότητα μπορούμε να κρίνουμε τα δύσκολα εκείνα μεταβατικά χρόνια, όπου πρωταρχικό πρόβλημα όλων ήταν η επιβίωση. Κύρια χαρακτηριστικά εκείνης της εποχής ήταν η οικονομική καθυστέρηση, οι άθλιες συνθήκες ζωής και ο αναλφαβητισμός. Η υποδούλωση, σκοταδισμός και ο φόβος άφησαν βαθιά σημάδια στις ψυχές των Ελλήνων, αντρών και γυναικών. Θα ερευνήσουμε λοιπόν την θέση και την εξέλιξη της γυναίκας μέσα στην Ελληνική Κοινωνία ως συστατικό στοιχείο της ιστορίας.

Η ίδρυση του ανεξάρτητου Ελληνικού κράτους καταχωρήθηκε επίσημα με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου στις 20 Ιανουαρίου 1830. Πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας υπήρξε ο Ιωάννης Καποδίστριας. Μετά την δολοφονία του επικράτησε μεγάλη αναρχία και η Ελλάδα βρισκόταν στα πρόθυρα ενός εμφυλίου πολέμου. Το 1832 οι μεγάλες δυνάμεις προχώρησαν στην εκλογή βασιλιά. Ένα χρόνο αργότερα, καταφθάνει στην Ελλάδα ο Όθωνας. Το 1833 είναι η χρονιά που η πρωτεύουσα μεταφέρεται από το Ναύπλιο στην Αθήνα. Η Αθήνα προκαλούσε δυσφορία στους φιλέλληνες και βαυαρούς επισκέπτες και γέμιζε με απογοήτευση τους Έλληνες της διασποράς. Η Ελλάδα στα μάτια των ξένων έμοιαζε με μια χώρα της Ανατολής.

Παρ' όλα αυτά η πρωτεύουσα αναπτύσσεται γρήγορα, χάρη στα συνεργεία μηχανικών και αρχιτεκτόνων που έφερε ο βασιλιάς Όθων μαζί του. Έτσι η Αθήνα γίνεται πόλος έλξης για τα

⁽¹⁾ Σάσα Μόσχο, Ιστορία του Ελληνικού Φεμινιστικού Κινήματος Χ.Ο. Αθήνα 1990 σελ. 22-23.

διαφορετικά κοινωνικά στρώματα και έδρα όλων των σοβαρών οικονομικών επιχειρήσεων.

Τα προνομιούχα στρώματα την εποχή εκείνη ήταν:

- i) η βασιλική αυλή, που μονοπωλεί την πολιτική εξουσία ως το 1843, οπότε και υποχρεώθηκε να προχωρήσει Σύνταγμα στον Ελληνικό λαό,
- ii) τους ετερόχθονες, Φαναριώτες και άλλες εύπορες ή καλλιεργημένες ομάδες Ελλήνων που εγκαθίστανται οριστικά στην Ελλάδα,
- iii) τους Έλληνες της διασποράς ή ομογενείς που αποτελούν φορείς αστικών ιδεών, αξιών και κοινωνικών σχέσεων,
- iv) οι πρόκριτοι και οι στρατιωτικοί της επανάστασης που έβλεπαν με δυσπιστία τα δυτικά ήθη και τη νέα κρατική εξουσία.⁽²⁾

Ο Ελληνικός λαός έβλεπε τη βασιλεία με σκεπτικισμό και μόνο το ένδοξο παρελθόν και η παραδοσιακή θέση της γυναίκας αποτελούσε αντίδοτο στα πλήγματα που δεχόταν η εθνική υπερηφάνεια. Η διατήρηση της παραδοσιακής αρετής και σεμνότητας των γυναικών άμβλυσε, κατά κάποιο τρόπο, την πληγωμένη αξιοπρέπεια των λαϊκών και μεσαίων στρωμάτων.⁽³⁾

Η θέση της Ελληνίδας γυναίκας ήταν διαφορετική στις διάφορες περιοχές της χώρας. Στην Ηπειρωτική Ελλάδα που κατά κάποιο τρόπο ήταν αποκλεισμένοι οι άνθρωποι από τον έξω κόσμο, δεν παρουσιάστηκε κάποια εξέλιξη. Συνέχισε να δουλεύει στα χωράφια, στα αμπέλια, στις ελιές, στα βαμβάκια, φροντίζοντας ταυτόχρονα και το σπίτι, την ανατροφή των παιδιών και την επίβλεψη των γέρον. Τα ήθη και τα έθιμα διατηρήθηκαν ακέραια και τίποτα δεν έμοιαζε να αλλάζει για τη φτωχή γυναίκα της επαρχίας αυτής. Αντίθετα, στα νησιά, στα παράλια της Ελλάδας, της Μικράς Ασίας και της Θράκης είχαν αναπτύξει μεγάλες δραστηριότητες στους τομείς της πνευματικής και κοινωνικής ζωής, καθώς επίσης συνέχισαν την εμπορική και ναυτιλιακή τους επικοινωνία με όλο τον κόσμο. Οι ριζικότερες όμως αλλαγές γίνονται στην Αθήνα. Η νησιωτική και αγροτική μετανάστευση προς την πρωτεύουσα έχουν ως αποτέλεσμα την ενδυνάμωση της αστικής τάξης. Η Αθήνα έχει ανάγκη από γυναίκες με εργατικά χέρια

⁽²⁾ Ελένη Βαρίκα – Ιστορία του Έθνους τ. ΙΓ' σελ. 19-20.

⁽³⁾ Ελένη Βαρίκα, ό.π. σελ. 32-39. Ως μεσαία στρώματα ορίζεται το σύνολο των κοινωνικών ομάδων που η ανάπτυξή τους είναι παράλληλη με τον εξαστισμό και τον εξευρωπαϊσμό: ελεύθερα επαγγέλματα, εκπαιδευτικοί και υπάλληλοι του δημοσίου και των υπηρεσιών, μικροαστοί, έμποροι, μικροαστική και μεσοαστική διανόηση.

Οι γυναίκες των λαϊκών τάξεων εργάζονται ως modίστρες, καπελούδες, ασπρορουχούδες, κεντήστρες, υφάντρες, υπηρέτριες, καμαριέρες, μαγειρίσσες, πλύστρες, παραμάνες, νταντάδες κ.λπ.. Οι γυναίκες αποτελούσαν βασικό οικονομικό παράγοντα και η αξία της εργασίας τους αναγνωρίζονταν ως τέτοια. Αυτό, όμως δε σήμαινε ότι είχαν μεγαλύτερη ανεξαρτησία ή ότι η εργασία αποτελούσε θετικό παράγοντα στον κοινωνικό καθορισμό τους. Οι περισσότερες οικογένειες των μεσαίων στρωμάτων δεν μπορούσαν να επιβιώσουν χωρίς την εργασία των γυναικών. Η Ελληνίδα εργαζόταν παραγωγικά κυρίως μέσα στο σπίτι για να καλύψει τις ανάγκες του νοικοκυριού και να διαθέσει τα προϊόντα της στην αγορά. Το 1870 η συμμετοχή της γυναίκας στην παραγωγή ήταν : σε 28.400 εργάτες οι γυναίκες ήταν 5.375 και στους 28.290 υπηρέτες οι γυναίκες ήταν άλλες τόσες. Το γυναικείο ημερομίσθιο όμως ήταν κάτω από το μισό αντίστοιχο αντρικό.⁽⁴⁾ Με την γενίκευση της μισθωτής εργασίας ο χρόνος γίνεται χρήμα και η εργασία καθορίζεται πλέον από την πειθαρχία του ωρολογίου χρόνου και όχι από το είδος του έργου, όπως συνέβαινε στις αγροτικές κοινωνίες.⁽⁵⁾

Σε αντίθεση με αναπτυγμένες βιομηχανικές χώρες (όπως για παράδειγμα η Αγγλία) στην Ελλάδα η αγροτική μετανάστευση στις πόλεις γινόταν περισσότερο με σκοπό την αναζήτηση μιας "καλύτερης ζωής" παρά για λόγους φτώχειας ή έλλειψης δυνατοτήτων. Έτσι, οι οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στις πόλεις δεν είχαν αποκοπεί από τις παραδοσιακές τους συνήθειες. Μόνο το δεύτερο μισό του αιώνα ορισμένοι διανοούμενοι των Επτανησίων, που είχαν αρχίσει να υφίστανται τις δυτικές επιρροές πολύ πριν από την Επανάσταση, προσπάθησαν να διατυπώσουν με θετικό τρόπο το ρόλο των γυναικών και της οικογένειας στην νέα κοινωνία.⁽⁶⁾ Η επιθυμία για την βελτίωση της θέσης της Ελληνίδας δραστηριοποιεί και τις ίδιες τις γυναίκες. Έτσι ιδρύεται το 1838 ο « Σύλλογος Κυριών » (με επικεφαλής την βασίλισσα Αμαλία) για φιλανθρωπικούς σκοπούς, το 1855 η « Φιλανθρωπική Εταιρεία των Κυριών » για την διεκδίκηση κοινωνικών και εκπαιδευτικών δικαιωμάτων και το 1861 ο « Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως » (με πρόεδρο τον Στέφανο Καραθεοδωρή) για την δημιουργία Παρθεναγωγείων.⁽⁷⁾

⁽⁴⁾ Εκείνο το διάστημα εμφανίστηκε ένας μεγάλος αριθμός πνευματικών εργατριών, οι δασκάλες. Ντίνα Τάκαρη, Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση. Χ.Ο. Αθήνα 1984. σελ. 89.

⁽⁵⁾ Ελένη Βαρίκα, ό.π. σελ. 42.

⁽⁶⁾ Ελένη Βαρίκα, ό.π. σελ. 54.

⁽⁷⁾ Ντίνα Τάκαρη, ό.π. σελ. 85-87.

Οι συζητήσεις της δεκαετίας 1860-1870 γύρω από τον κοινωνικό ρόλο των γυναικών προοιωνίσαν κατά κάποιον τρόπο τις βαθιές μεταβολές που επρόκειτο να υποστεί το κοινωνικό και πολιτιστικό στερέωμα και τις νέες ανάγκες που θα τροποποιούσαν το γυναικείο ιδεώδες. Από τη δεκαετία του 1870 οι γυναίκες της αστικής τάξης και λίγο αργότερα των μεσαίων στρωμάτων εμφανίζονταν όλο και περισσότερο στους δημόσιους χώρους διασκέδασης, στους περιπάτους, τα θεάματα, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, ακόμη και σε ορισμένα καφενεία που ήταν ταυτόχρονα και ζαχαροπλαστεία. Το γεγονός ότι μια γυναίκα δεν ήταν υποχρεωμένη να βγει στο δρόμο ασυνόδευτη αποτελούσε μια από τις ενδείξεις της ηθικής και της κοινωνικής της ένταξης. Ωστόσο, η νέα γενιά κατάφερνε να παίρνει σαν δεδομένη την ευρωπαϊκή ταυτότητα ⁽⁸⁾ χωρίς να δοκιμάζεται πλέον από τον πολιτισμικό τραυματισμό του εξευρωπαϊσμού.

Επίσης, ένα νέο αστικό προλεταριάτο κάνει την εμφάνισή του, ακολουθώντας την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Οι χρηματιστές, οι πλούσιοι έμποροι, οι τραπεζίτες από τις παροικίες και οι τσιφλικάδες της Θεσσαλίας στιγμάτισαν το χρήμα, την κερδοσκοπία, το ιδιωτικό κέρδος. Η αυξανόμενη σημασία του χρήματος διακρίνεται ακόμα και στους συγγραφείς, ποιητές και ζωγράφους. Έτσι, εκφράζονται παράπονα και σωτηρία αναζητείται στο οικιακό περιβάλλον, όπου μπορούσε να βρει κανείς αρμονία και ευτυχία. Η εξιδανίκευση του σπιτιού εντάσσεται σε ένα γενικότερο σύστημα ιδεών και αξιών, που οδηγεί σε μια θεώρηση των γυναικών και του κοινωνικού τους ρόλου. Το οικιακό ιδεώδες συμπληρώνεται από την εξιδανίκευση της μητρότητας. Ιδιαίτερη αξία αποκτά η ανατροφή του παιδιού, δηλαδή η εκπαίδευσή του.

Το οικιακό ιδεώδες και η εξιδανίκευση της μητρότητας συντέλεσαν στη διερεύνηση του βιοτικού χώρου των γυναικών και άνοιξε μπροστά τους νέες δυνατότητες, κυρίως στον τομέα της εκπαίδευσης. Έγινε προσπάθεια να θεωρηθούν οι έννοιες της οικιακής εργασίας και της οικιακής οικονομίας, ισότιμες με τη μισθωτή εργασία και την πολιτική οικονομία. Η θεωρία αυτή όμως είχε κάθε συμβολική αξία, γιατί η νομική και ουσιαστική εξουσία βρισκόταν στα χέρια του αρχηγού της οικογένειας. ⁽⁹⁾

⁽⁸⁾ Ελένη Βαρίκα, ό.π σελ. 55-60.

⁽⁹⁾ Ελένη Βαρίκα, ό.π σελ. 200.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα εμφανίζεται ο ελληνικός φεμινισμός (1870) να χωρίζεται σε δύο περιόδους διεκδικήσεων. Η πρώτη αφορούσε την μόρφωση και η δεύτερη τα πολιτικά της δικαιώματα. Οι Ελληνίδες προχώρησαν σταθερά για την κατάκτηση της χειραφέτησης και της ισότητας της με τον άντρα (πράγμα που εντυπωσίαζε και τρόμαζε ταυτόχρονα την κοινή γνώμη και την πολιτεία). Ο 19^{ος} αιώνας έπαιξε σημαντικό ρόλο στην αφύπνιση των συνειδήσεων πάνω στα γυναικεία προβλήματα, προετοιμάζοντας έτσι το έδαφος στη νέα γενιά γυναικών που από τον 20^ο αιώνα θα διεκδικήσουν περισσότερα δικαιώματα.

1.2. Η γυναικεία εκπαίδευση

Ένα από τα μεγάλα προβλήματα του Ελληνικού κράτους που έπρεπε να αντιμετωπιστεί ήταν ο αναλφαβητισμός. Το 1837 ο αναλφαβητισμός ανέρχεται στους άντρες στο 91% και στις γυναίκες στο 99%. Το 1879 η κατάσταση έχει κάπως βελτιωθεί (κυρίως όσον αφορά τους άντρες) και σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής τα ποσοστά αναλφαβητισμού για τους άντρες ήταν 69% και για τις γυναίκες 93%.⁽¹⁰⁾

Με το βασιλικό διάταγμα του 1834 ορίστηκε η υποχρεωτική εκπαίδευση και για τα δύο φύλλα. Όμως η παρουσία των κοριτσιών ήταν ελάχιστη και αυτό οφειλόταν στην απροθυμία των γονέων, στη συντηρητική αντίληψη της κοινωνίας, αλλά και της κρατικής πολιτικής, η οποία δεν φρόντισε τόσο για σχολεία θηλέων όσο για σχολεία αρρένων, αφήνοντας, την γυναικεία εκπαίδευση στην ιδιωτική πρωτοβουλία και τις δωρεές. Μεγάλο μέρος των μαθητριών προέρχονταν από σχετικά προνομιούχα στρώματα. Εξάλλου, η μόρφωση των κοριτσιών θεωρούνταν περιττή "πολυτέλεια" και αργότερα συμπλήρωμα της προίικας.⁽¹¹⁾ Για τη δημοτική εκπαίδευση των κοριτσιών λειτουργούσαν ξεχωριστά σχολεία, όπως στην Αττική, στην Σύρο (Ερμούπολη), στην Κέρκυρα, στην Τήνο κ.α. Το 1864 το Σύνταγμα των Ελλήνων καθιερώνει την δημοτική εκπαίδευση υποχρεωτική και για τα δύο φύλλα και το κράτος αναλαμβάνει τις δαπάνες μόρφωσης των κοριτσιών.⁽¹²⁾

⁽¹⁰⁾ Σιδηρούλα Ζιώγου – Καραστεργίου "Η μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα" (1830-1893) σελ. 74-75, 179-185.

⁽¹¹⁾ Σιδηρούλα Ζιώγου – Καραστεργίου, ό.π. σελ. 72.

⁽¹²⁾ Ντίνα Τάκαρη, ό.π σελ. 91 "Η δημοτική υποχρεωτική εκπαίδευση είχε θεσπιστεί από το 1834 αλλά λόγω έλλειψης κτιρίων και δασκάλων σχεδόν δεν λειτούργησε".

Ωστόσο, από τα 3.550 δημοτικά σχολεία, στα 783 φοιτούσαν αγόρια και κορίτσια μαζί, στα 1.306 μόνο αγόρια και στα 681 μόνο κορίτσια. Φυσικά τα δημοτικά σχολεία θηλέων δηλ. τα Παρθεναγωγεία, εξακολουθούσαν στην πλειοψηφία τους να ανήκουν στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Τα πρώτα Παρθεναγωγεία ιδρύθηκαν από ιδιώτες (Σουρμελή, Μαγκάκη, Βαρέλη), από δήμους, από ξένους ιεραπόστολους (Χις, Χίλντερ, Κόρκ) και από την Φιλόμουση Εταιρεία.⁽¹³⁾

Μετά την δημοτική εκπαίδευση ακολούθησε η μέση εκπαίδευση η οποία αποτελούνταν από το Ελληνικό Σχολείο (τρία χρόνια) και το Γυμνάσιο (τέσσερα χρόνια). Σκοπός του Γυμνασίου ήταν η προετοιμασία των μαθητών για το Πανεπιστήμιο, όμως και τα Ελληνικά Σχολεία και τα Γυμνάσια προορίζονταν από τα νόμο αποκλειστικά και μόνο για αγόρια (σύμφωνα με το διάταγμα του Όθωνα, 31 Δεκεμβρίου 1936). Έτσι για την μέση παιδεία των κοριτσιών δημιουργήθηκαν τα « Ανώτερα Σχολεία Κοριτσιών » που αποσκοπούσαν : α) στην μόρφωση της οικοδέσποινας και β) στην εκπαίδευση της δασκάλας.⁽¹⁴⁾ Τα « Ανώτερα Σχολεία Κοριτσιών » αποτελούσαν μια βαθμίδα πιο πάνω απ το δημοτικό σχολείο. Η μέση αυτή εκπαίδευση των κοριτσιών για ένα αιώνα περίπου παρέμενε υπόθεση ιδιωτικής πρωτοβουλίας⁽¹⁴⁾ και έτσι δεν γινόταν λόγος για την δημόσια εκπαίδευση των κοριτσιών. Όμως η επιθυμία κάποιων εύπορων γονέων και οι δραστηριότητες της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας κατόρθωσαν να δώσουν ανώτερη μόρφωση στα κορίτσια. Η « Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία Αθηνών » ιδρύθηκε τα 1836 προσφέροντας πολύτιμες υπηρεσίες στη γενική και ειδική εκπαίδευση των κοριτσιών και στήριξε σε όλη την Ελλάδα Δημοτικά Σχολεία και Διδασκαλεία. Ίδρυσε πάνω απ το Δημοτικό Σχολείο, το Ανώτερο διτάξιο Παρθεναγωγείο και πάνω σε εκείνο, τα τριτάξιο Διδασκαλείο, το Αρσάκειο. Στην τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα άρχισαν να ιδρύονται στην Ελλάδα επίσης και τα σχολεία των Καλογραιών.⁽¹⁵⁾

Όσες όμως Ελληνίδες επιθυμούσαν να λάβουν ανώτερη πανεπιστημιακή εκπαίδευση κατέφευγαν στα πανεπιστήμια των Ευρωπαϊκών κρατών. Στα τέλη της δεκαετίας του 1880 άρχισαν οι πρώτες απόπειρες γυναικών να εγγραφούν στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

⁽¹³⁾ Ντίνα Τάκαρη, ό.π σελ. 84 "Τα πρώτα Παρθεναγωγεία ιδρύθηκαν στην Αθήνα, μετά στο Ναύπλιο και στην Ερμούπολη".

⁽¹⁴⁾ Σιδηρούλα Ζιώγου – Καραστεργίου, "Η μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα" (1830-1893) σελ. 68-70.

⁽¹⁵⁾ Ντίνα Τάκαρη, ό.π σελ. 86-87. Επίσης ιδρύθηκαν πολλά Παρθεναγωγεία σε κωμοπόλεις και σε μεγάλα τουρκόφωνα ελληνικά χωριά της Μικράς Ασίας.

Η ανάπτυξη τη γυναικείας εκπαίδευσης επέτρεπε την είσοδο των γυναικών των μεσαίων στρωμάτων (που φοιτούσαν κυρίως με υποτροφίες) στη μισθωτή εργασία.

Από τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα πολλές δασκάλες απλώθηκαν στη Μακεδονία, στη Θράκη, στην Ήπειρο και στη Μικρά Ασία, διαδίδοντας τα "Ελληνικά φώτα" σε περιοχές συχνά τουρκόφωνες, αλβανόφωνες ή βουλγαρόφωνες. Η ελληνική γλώσσα και ο πολιτισμός έδιναν νέα αίγλη στο εθνικό και κοινωνικό λειτούργημα της δασκάλας.

1.3. Η Ελληνίδα, τα γυναικεία κινήματα και η εργασία από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ως το 1974

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα άρχισαν να υλοποιούνται οι αγώνες των γυναικών. Μετά την διακήρυξη του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που αποδέχτηκαν όλα τα κράτη μέλη, έγινε κατανοητό ότι ήταν αδύνατον πλέον να παρακρατούνται τα δικαιώματα του μισού πληθυσμού της γης. Οι Ελληνίδες διεκδικούσαν τα δικαιώματά τους πλέον και μέσα από οργανώσεις. ⁽¹⁶⁾ Οι οργανωμένες προσπάθειες των Ελληνίδων για τη βελτίωση της θέσης τους στην ελληνική κοινωνία και για την ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου, δίπλα στους άντρες, έχει ιστορία ενός περίπου αιώνα. Η πορεία των οργανωμένων αυτών προσπαθειών είναι στενά συνδεδεμένη και με τις γενικότερες οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις και διαφοροποιείται κατά περιόδους.

- i. Βαλκανικοί Πόλεμοι –Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο – Μικρασιατική Καταστροφή (1900-1924)
- ii. Μεσοπόλεμος – Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1925-1944)
- iii. Εμφύλιος Πόλεμος – Δικτατορία (1945-1974)

⁽¹⁶⁾ Ντίνα Τάκαρη σελ. 86-87. "Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση. Χ.Ο. Αθήνα 1984" σελ. 94.

1.3.1. Βαλκανικοί Πόλεμοι – Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος – Μικρασιατική Καταστροφή (1900-1924)

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-1913) και ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914) κατάφεραν να εξαντλήσουν τον ελληνικό λαό και στρατό. Το ελληνικό κράτος αδυνατούσε να αντιμετωπίσει τις μεγάλες ανάγκες για περίθαλψη των στρατιωτών. Οι γυναίκες βοήθησαν συμπληρώνοντας την στρατιωτική επιμελητεία, πλέκοντας φανέλες και κάλτσες, προσφέροντας διάφορες υπηρεσίες στα νοσοκομεία κ.α. Ουσιαστικά αναπλήρωσαν το έργο της Κοινωνικής Πρόνοιας που ήταν ανύπαρκτο εκείνη την εποχή.

Οι γυναικείοι οργανισμοί που συστήνονται από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ως το Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (εκτός από το έργο της Κοινωνικής Πρόνοιας που ανέλαβαν) έχουν επίσης και σκοπό φιλανθρωπικό ή πολιτιστικό. Την περίοδο αυτή ιδρύθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων (Ε.Σ.Ε.). Ήταν η πρώτη ομοσπονδιακή οργάνωση στην Ελλάδα. Σκοπός του ήταν η εξύψωση της θέσης της γυναίκας, ως μέλους της οικογένειας, της κοινωνίας και της πολιτείας, η προστασία και διαπαιδαγώγηση της νεότητας και η ανάπτυξη του αθλητισμού, η εξάλειψη κάθε είδους διάκρισης σε βάρος τους και η εδραίωση της ειρήνης και της διεθνούς κατανόησης.

Το 1920 ιδρύθηκε ο Σύλλογος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (Σ.Δ.Γ.) με σκοπό την βελτίωση της θέσης της γυναίκας μέσα στην οικογένεια, την εργασία και την κοινωνία, με βάση τη θεμελιακή του αρχή « ίσα δικαιώματα, ίσες υποχρεώσεις » καθώς επίσης και η καταπολέμηση των προκαταλήψεων που εμποδίζουν την πραγματοποίηση της ισότητας και η αλλαγή νοοτροπίας. Ο Σ.Δ.Γ. ήταν τμήμα της Διεθνούς Ένωσης Γυναικών. Το περιοδικό ο "Αγώνας των Γυναικών" του Σ.Δ.Γ. πρωτοεκδόθηκε το 1923 και συνέβαλε για την επιτυχία των στόχων.⁽¹⁷⁾ Ο "Σύλλογος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας" και το "Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων" ήταν για πάρα πολλά χρόνια τα δύο αστικά γυναικεία σωματεία που με τους αγώνες τους και τις μαχητικές διεκδικήσεις τους συνέβαλαν σημαντικά στο γυναικείο κίνημα. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα άρχισαν τις διεκδικήσεις τους.

⁽¹⁷⁾ Πέπη Δαράκη "Το όραμα της ισοτιμίας των γυναικών", Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1995 σελ. 265.

Τα αιτήματα ήταν :

- Ζητούσαν να εξαλειφθούν οι διακρίσεις ανάμεσα στα φύλα.
- Να δοθεί ψήφος στις γυναίκες.
- Να εφαρμοστεί στη πράξη ίση αμοιβή για ίση εργασία.
- Να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά ο γυναικείος αναλφαβητισμός.
- Να ψηφιστούν μέτρα για την προστασία της μητρότητας και του παιδιού.

Το 1920 πολλές φεμινίστριες συμμετείχαν ενεργά στις πολιτικές δραστηριότητες συμβάλλοντας στην εξέλιξη και ριζική επίλυση των γυναικείων προβλημάτων και αιτημάτων ⁽¹⁸⁾. Το 1921 ο Γούναρης υποσχέθηκε ψήφο στις γυναίκες. Έτσι στη Γ' Εθνοσυνέλευση υπόβαλε πρόταση, που όμως δεν συγκέντρωσε την απαιτούμενη πλειοψηφία της Βουλής.

Στο διάστημα του μεσοπολέμου ο γυναίκες άρχισαν να συμμετέχουν ολοένα και περισσότερο, με την εργασία εκτός σπιτιού, στη βιομηχανική ανάπτυξη, στο εμπόριο, παντού.

Ιδιαίτερα μετά την Μικρασιατική καταστροφή (1922), όταν οι 1.500.000 πρόσφυγες ήρθαν στην Ελλάδα καθιέρωσαν νέα επαγγέλματα και έδωσαν μεγάλη ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου. Οι Μικρασιάτισσες γυναίκες έφεραν στον γυναικείο ντόπιο πληθυσμό νέα κοινωνική συμπεριφορά της γυναίκας, αλλά και με τα νέα γυναικεία επαγγέλματα μετέδωσαν το θάρρος της εργασίας εκτός οικίας. Οι εργαζόμενες Ελληνίδες άρχισαν να πληθαίνουν. Το 1922 οι γυναίκες πρόσφυγες ζητούσαν απεγνωσμένες οποιαδήποτε δουλειά για να επιβιώσουν. Έπιαναν εργασία στα χωράφια, στις μικροβιομηχανίες (βαφεία, κλωστήρια, υφαντήρια, εργαστήρια χαλιών, γυναικείων φορεμάτων, καπέλων κ.λπ.), αλλά και υπηρέτριες στα σπίτια.

Οι ντόπιες γυναίκες βλέποντας τις Μικρασιάτισσες να εργάζονται, να κερδίζουν χρήματα, να δημιουργούν καινούργια σπίτια, ενθαρρύνθηκαν και βγήκαν και αυτές στην αγορά εργασίας, παραμερίζοντας τις προκαταλήψεις που ήθελαν την γυναίκα στο σπίτι. Έτσι δημιουργήθηκε το πρώτο αξιόλογο γυναικείο εργατικό δυναμικό με χαμηλές αμοιβές και πολύωρη εργασία.

⁽¹⁸⁾ Ντίνα Τάκαρη, ό.π σελ. 98.

Συνειδητοποιήσαν όμως την εκμετάλλευση από τους εργοδότες και άρχισαν να παίρνουν μέρος σε όλες τις εργατικές κινητοποιήσεις και απεργίες των αντρών.⁽¹⁹⁾

Η νέα Δημοκρατική Κυβέρνηση της Ελλάδας το 1924, έκανε εισήγηση στην Εθνοσυνέλευση για αλλαγή της νομοθεσίας περί δήμων και κοινοτήτων. Αποφασίστηκε να δοθεί στις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές με τους εξής όρους :

Α) Να μπορούν μόνο να εκλεγούν, αλλά να μην εκλέγονται.

Β) Θα πρέπει να είναι πάνω από 30 ετών.

Γ) Θα πρέπει να ξέρουν ανάγνωση και γραφή.

Το 70% των Ελληνίδων σε ηλικία 30 χρονών ήταν αναλφάβητες. Το 1927 κινητοποιούνται σε απεργιακούς αγώνες, τα κλωστοϋφαντουργικά σωματεία όπου τα περισσότερα μέλη είναι οι γυναίκες. Το 1934 κινήθηκαν να ψηφίσουν για πρώτη φορά στην Ιστορία της Ελλάδας. Ψήφισαν μόνο 240 γυναίκες.

1.3.2. Μεσοπόλεμος – Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1924-1944)

Από το 1925 ως το 1940 η οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας μεταβλήθηκε και βαθμιαία αποδιαρθρώθηκαν οι παλαιότερες κοινωνικές και πολιτικές δομές. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Μικρασιατική καταστροφή η ελληνική κοινωνία παρουσίασε όλα τα τυπικά χαρακτηριστικά τα ανάπτυξης και αντιμετώπισε αρχικά σοβαρότατα προβλήματα με τον ερχομό των προσφύγων. Οι πρόσφυγες σύντομα μπόρεσαν να βγάλουν την οικονομία από τον παραδοσιακό λήθαργο. Στην γεωργία αυξήθηκαν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις και υπερδιπλασιάστηκαν στη δεκαετία 1928-38 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις και υπερδιπλασιάστηκαν στη δεκαετία 1928-38 ο συνολικός όγκος της αγροτικής παραγωγής.

Στις βιομηχανίες το νέο φτηνό και εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό επέφερε εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης. Μέσα σε μια δεκαετία (1920-1930) ο αριθμός των εργοστασίων και των εργατών διπλασιάστηκε.

⁽¹⁹⁾ Τα αιτήματα αντρών και γυναικών ήταν η αύξηση του μεροκάματου και καλύτερες συνθήκες εργασίας. Οι γυναίκες εργάζονταν 10 με 12 ώρες για τον μισό μισθό των αντρών. Δαράκα Πέπη. Το όραμα της ισότητας των γυναικών, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1995, σελ. 271-272.

Το 1928 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος. Την ίδια εποχή ξένοι επενδυτές χρηματοδότησαν δημόσια έργα, όπως για παράδειγμα το σιδηροδρομικό δίκτυο. Ακολούθησε η οικονομική κρίση του 1929-1930 που επηρέασε και την ελληνική οικονομία. Η κρίση ήταν νομισματική. Είχε σοβαρές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά.

Στο Μεσοπόλεμο η πλειονότητα των κατοίκων ζούσαν στην ύπαιθρο. Ο αγροτικός πληθυσμός βρέθηκε σε δεινή θέση και επιβαρυνόταν επιπλέον με έμμεσους φόρους, έλλειψη επαρκών πιστωτικών οργανισμών, απουσία κοινωνικής ασφάλισης, περιορισμούς στη μετανάστευση στην Αμερική και η οικονομική κρίση. Όλα τα μέλη της οικογένειας εργάζονταν, όχι για κάποια παραπάνω οφέλη, αλλά για να επιβιώσουν.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες οι γυναίκες δούλευαν σκληρά, απολάμβαναν όμως τα λιγότερα. Στη γεωργία έκαναν περισσότερα μεροκάματα από τους άντρες σ' όλα τα γεωργικά είδη, εκτός από το σιτάρι και τον καπνό. Σε μερικά είδη όμως όπως ο αραβόσιτος έκανα διπλάσια. Στα όσπρια και στα μπαμπάκια τριπλάσια. Στη δενδροκομία η συμμετοχή τους έφτανε περίπου το 48,5% της απαιτούμενης εργασίας. Παράλληλα με τις αγροτικές δουλειές οι γυναίκες είχαν την ευθύνη των οικόσιτων ζώων, του νοικοκυριού, του αργαλειού και φυσικά της φροντίδας των παιδιών και ηλικιωμένων.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1920 τα άλογα, τα αμάξια και οι αμαξάδες άρχισαν να αντικαθίστανται από α αυτοκίνητα. Τα πρώτα λεωφορεία κυκλοφορούσαν το 1922. Στο τέλος της δεκαετίας του 1930 η ασφαλτόστρωση είχε προχωρήσει αρκετά, οι συγκοινωνίες πύκνωναν, η Κηφισιά συνδέθηκε με τη νέα σιδηροδρομική γραμμή και στους δρόμους της Αθήνας κυκλοφορούσαν νέα τραμ. Ο εξηλεκτρισμός προχωρούσε με ταχύ ρυθμό. Το 1926 εμφανίστηκαν τα πρώτα ραδιόφωνα και το 1940 υπήρχαν ήδη 60.133 ραδιόφωνα. Με την εισαγωγή της τεχνολογίας και επιστήμη εμφανίστηκαν το 1930 και τα πρώτα ψυγεία πάγου.

Η τεχνολογία έφερε νέες ιδέες και νοοτροπίες. Αυτό, όμως, που έφερε τεράστιες αλλαγές ήταν το σινεμά, το νέο λαϊκό θέαμα. Οι σταρ της οθόνης γίνονταν πρότυπα. Έτσι η μοντέρνα γυναίκα δε φορούσε κορσέ και γυμναζόταν. Οι φούστες κόντιναν. Οι τοπικές ενδυμασίες και το μαντίλι εγκαταλείφθηκαν. Καθιερώθηκε ο θεσμός των καλλιστείων. Εμφανίστηκε το φαινόμενο της δίαιτας.

Πρόοδος και ευνοϊκές αλλαγές υπήρξαν και στην εκπαίδευση. Με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση το 1929, η εκπαίδευση διαιρέθηκε σ δύο ισόχρονους κύκλους : έξι χρόνια το Δημοτικό και έξι χρόνια το Γυμνάσιο. Η βασική εκπαίδευση έγινε υποχρεωτική. Έτσι, το 1920 το 23% ων αντρών και 58% των γυναικών ήταν αναλφάβητοι. Το 1940 ο

αναλφαβητισμός ήταν περίπου 30% για τις γυναίκες και πολύ λιγότερο για τους άντρες. Στη δεκαετία του 930 στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση το 45% των μαθητών ήταν κορίτσια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 33%. Η ιδιωτική εκπαίδευση εξακολουθούσε να υπάρχει με λίγο μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής των κοριτσιών από αυτό των αγοριών. Οι φοιτήτριες στην ίδια δεκαετία δεν ξεπερνούσαν το 10% και υπήρχε ιδιαίτερη προτίμηση για τη Φιλοσοφική και τη Νομική. Οι φοιτήτριες αυτές και οι δασκάλες στην ύπαιθρο ήταν οι πρώτες που εντάχθηκαν αργότερα στις αιματικές αντιστασιακές οργανώσεις (1940-1944)⁽²⁰⁾.

1.3.3. Εμφύλιος Πόλεμος – Δικτατορία (1945-1974)

Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από την Γερμανική κατοχή, οι γυναίκες συνειδητοποίησαν ότι πρέπει να αγωνιστούν για να μην ξαναγυρίσουν στη θέση του εξαρτημένου ατόμου (όπως έγινε το 1821). Οι λίγοι γυναικείοι σύλλογοι οι οποίοι λειτουργούσαν πριν από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισαν και πάλι να λειτουργούν με την παλιά τους σύνθεση μελών. Το Δεκέμβριο του 1945 ξέσπασε στην Ελλάδα εμφύλιος πόλεμος. Οι σύλλογοι που λειτουργούσαν ήταν ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, το Εθνικό Συμβούλιο των Ελληνίδων, το Λύκειο Ελληνίδων, η Ένωση Γυναικείων Σωματείων και Λεσχών, ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων, σωματεία χωρίς λαϊκή συμμετοχή τόσο στα συμβούλιά τους όσο και στα μέλη που το απαρτίζουν.⁽²¹⁾

Το 1945 ιδρύθηκε στην Αθήνα η Πανελλήνια Ένωση Γυναικών (Π.Ε.Γ.) που πολύ γρήγορα εξελίχθηκε σε μαζική γυναικεία οργάνωση με παραρτήματα στις συνοικίες της Αθήνας και πολλές επαρχιακές πόλεις. Αντιπροσωπεία του νέου αυτού σωματείου πήρε μέρος και συνυπέγραψε στο Ιδρυτικό Συνέδριο της Παγκόσμιας Δημοκρατικής Ομοσπονδίας Γυναικών στο Παρίσι. Η Π.Ε.Γ. κυκλοφόρησε το αξιόλογο για την εποχή περιοδικό "Ελληνίδες", με περιεχόμενο : πολιτική ενημέρωση, μορφωτική ύλη, λογοτεχνία, συμβουλές για την ανατροφή των παιδιών, μόδα και μαγειρική. Ακόμη, ίδρυσε συμβουλευτικούς σταθμούς, όπου οι γυναίκες μπορούσαν να καταφύγουν για ιατρικές και νομικές συμβουλές καθώς και σχολές αναλφάβητων.

⁽²⁰⁾ Γ.Σ.Υ.Ε., Στατιστική της Εκπαιδευσεως 1937-1939, Στατιστική Επετηρίς της Ελλάδος 1936, Οικονομική Επετηρίς 1939.

⁽²¹⁾ Ντίνα Τάκαρη, ό.π σελ. 104.

Το Μάιο του 1946 έγινε στην Αθήνα το Πρώτο Πανελλαδικό Συνέδριο Γυναικών που αποφάσισε τη μόνιμη συνεργασία των γυναικείων συλλόγων και την ίδρυση της Πανελλαδικής Ομοσπονδίας Γυναικών (Π.Ο.Γ.).

Σκοποί της Π.Ο.Γ. ήταν :

- i. Ισοπολιτεία των Γυναικών.
- ii. Προστασία ης γυναίκας και του παιδιού.
- iii. Η άμυνα κατά του φασισμού και η εμπέδωση της ειρήνης.

Στο συνέδριο αυτό έλαβαν μέρος εκπρόσωποι όλων των επαρχιακών συλλόγων και συζητήθηκαν διάφορα θέματα, όπως η θέση της γυναίκας στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Δίκαιο, οι οικονομικές διεκδικήσεις της εργαζόμενης γυναίκας, η υγεία και μόρφωση του παιδιού.

Η Π.Ο.Γ., η Π.Ε.Π. και όλοι οι άλλοι γυναικείοι σύλλογοι συνέχισαν τη δραστηριότητα τους, παρά τις δυσκολίες που δημιουργούνταν από το ξέσπασμα του Εμφυλίου Πολέμου. Από τα τέλη του 1947 έως το καλοκαίρι του 1948 διαλύθηκαν οι προοδευτικοί σύλλογοι και κατασχέθηκαν τα αρχεία τους.⁽²²⁾

Το βαρύ πολιτικό κλίμα που επικράτησε μετά τον εμφύλιο πόλεμο δεν άφηνε περιθώρια για κοινωνική δράση με πολιτικό περιεχόμενο. Μετά τη διάλυση των γυναικείων οργανώσεων, τα παραδοσιακά φιλανθρωπικά γυναικεία σωματεία περιορίζονταν σε διάφορες εκδηλώσεις χωρίς να προβάλλουν ιδιαίτερα αιτήματα.

Με το Νόμο 949/49, σε πρώτη φάση αναγνωρίζεται το δικαίωμα στις γυναίκες να εκλεγούν στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές όσες έχουν συμπληρώσει το 23^ο έτος της ηλικίας και να εκλέγονται σε όλα τα δημοτικά και κοινωνικά αξιώματα όσες έχουν συμπληρώσει το 25^ο έτος. Το 1951 εκλέχθηκε η πρώτη γυναίκα δήμαρχος στην Κέρκυρα.

Το 1952 με το Νόμο 2159 χορηγήθηκε στην Ελληνίδα το δικαίωμα να εκλέγει και να εκλέγεται στις βουλευτικές εκλογές.⁽²³⁾

⁽²²⁾ Βλ. Ντίνα Τάκαρη, ό.π. σελ. 105.

⁽²³⁾ Ντίνα Τάκαρη, ό.π. σελ. 105-106. "Δικαίωμα ψήφου απέκτησαν οι γυναίκες στην Ελλάδα το 1952

Από το 1960 έως το 1970 υπήρξε μεγάλη μετακίνηση του πληθυσμού της υπαίθρου προς τις μεγαλουπόλεις και ιδιαίτερα στο εξωτερικό. Αυτό ήταν πλήγμα για την γεωργική και κτηνοτροφική ανάπτυξη της Ελλάδας, που είχε επιπτώσεις στις φτωχές γεωργικές και εργατικές τάξεις. Οι καταπιεζόμενες τάξεις έβρισκαν διέξοδο στην πολιτικοποίηση και κινητοποίηση με απαίτηση την αλλαγή αντιμετώπισης των μεγάλων κοινωνικών προβλημάτων στο τέλος της δεκαετίας του '70. Αυτές οι διαδικασίες επηρέαζαν τη συμπεριφορά της γυναίκας, που άρχιζε και αυτή αργά αλλά σταθερά να εντάσσεται, με όλο και μεγαλύτερο ζήλο, σε πολιτικά κόμματα και γυναικείες οργανώσεις.

Αξιόλογη συνεργασία υπήρχε και με την Τοπική Αυτοδιοίκηση για τη λύση βασικών λαϊκών δυσχερειών και προβλημάτων της γυναίκας, κυρίως για την ανάδειξη περισσότερων γυναικών, δημοτικών και κοινοτικών συμβούλων. Οργανώθηκαν δύο πανελλαδικές συσκέψεις δημοτικών και κοινοτικών συμβούλων (1964-1965). Το 1965 συγκροτήθηκε η « Συντονιστική Επιτροπή Εργαζόμενων Γυναικών » που αγωνιζόταν για την "ίση αμοιβή για ίσης αξίας εργασία", για την επικύρωση της υπ' αριθμού 100 Διεθνούς Σύμβασης της Ρώμης, για την βελτίωση των όρων εργασίας και για την προστασία της εργαζόμενης γυναίκας και μητέρας.

Η στρατιωτική δικτατορία της 21^{ης} Απριλίου 1967 σταμάτησε κάθε δράση των γυναικείων οργανώσεων. Οι μόνες γυναικείες οργανώσεις που συνέχισαν να λειτουργούν ήταν όσες δέχονταν να περιορίσουν τις δραστηριότητές τους στα πλαίσια που ορίζονταν από τη Χούντα των Συνταγματαρχών. Όμως, στην 7χρονη αυτή δικτατορία άντρες και γυναίκες από κοινού μάχονταν για τη δημοκρατία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Η γυναικεία απασχόληση

Ένα σημαντικό πρόβλημα των γυναικών είναι η μετάβαση από το νοικοκυριό στην αγορά εργασίας, από την φροντίδα των παιδιών και του σπιτιού να μπορεί να προσφέρει και εκτός αυτού και ακόμα περισσότερο να αμείβεται γι' αυτό. Τα προβλήματα πολλά και η ανεργία να πλήττει τον γυναικείο πληθυσμό.

Παρακάτω θα αναλύσουμε την γυναικεία απασχόληση, τις Ευρωπαϊκές Πολιτικές και τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό την υποστήριξη των γυναικών μέσα από κίνητρα που θα τους δοθούν. Θα ασχοληθούμε με τα αίτια της ανεργίας και θα καταγράψουμε τα ποσοστά ανεργίας :

2.1. Η γυναικεία απασχόληση και επιχειρηματικότητα των γυναικών της υπαίθρου

Η γυναίκα της υπαίθρου αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα στην ένταξή της στην αγορά εργασίας ή στη διατήρηση της απασχόλησής της. Οι λόγοι είναι πολλοί και σχετίζονται τόσο με τις γενικότερες συνθήκες που επικρατούν στην ύπαιθρο, (πρωτογενής τομέας που δεν είναι θελκτικός και διαρκώς συρρικνώνεται, ανεπαρκής ανάπτυξη του δευτερογενούς και του τριτογενούς τομέα) όσο και με κοινωνικού-μορφωτικού χαρακτήρα αίτια που εμποδίζουν την αγρότισσα να βγει από την απομόνωση και να αναλάβει επιχειρηματικές πρωτοβουλίες (κοινωνικά στερεότυπα για το ρόλο της γυναίκας, αποθάρρυνση από το στενό οικογενειακό της περιβάλλον, άγνοια των διαδικασιών δημιουργίας και λειτουργίας μιας επιχείρησης, σοβαρή υστέρηση σε εκπαίδευση, επιμόρφωση και έλλειψη επιχειρηματικής νοοτροπίας και κουλτούρας).

Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα, τόσο του Κοινωνικού Ταμείου όσο και της Αγροτικής Ανάπτυξης, αλλά και οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (Equal, Leader κ.λ.π.) εμπεριέχουν τη διάσταση του φύλου, περιλαμβάνουν δηλαδή δράσεις που σχετίζονται με την ισότητα των ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων και ενθαρρύνουν – παρέχουν κίνητρα για τη συμμετοχή των γυναικών. Επίσης υπάρχουν συγχρηματοδοτούμενα εξειδικευμένα προγράμματα αποκλειστικά για τη στήριξη της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας όπως π.χ.

οι Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις υπέρ των γυναικών και η ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας.

Παρά τα προγράμματα που τρέχουν και παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται τα τελευταία χρόνια, κυρίως από τις ίδιες τις γυναίκες και τις οργανώσεις τους, για να διαμορφωθούν συνθήκες « ίσων ευκαιριών » γι' αυτές, τα μέχρι τώρα αποτελέσματα δεν μπορεί να χαρακτηριστούν ικανοποιητικά. Απέχουμε πολύ από το ζητούμενο που είναι η ισότιμη και χωρίς διακρίσεις συμμετοχή τους σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Τα εμπόδια δεν είναι εύκολο να ξεπεραστούν και η ανεργία εξακολουθεί να πλήττει περισσότερο, από κάθε άλλη κατηγορία πληθυσμού, τις γυναίκες της υπαίθρου.

Πολλές γυναίκες και ιδιαίτερα οι νέες και μορφωμένες εγκαταλείπουν τα χωριά τους σε αναζήτηση καλύτερης τύχης, στα αστικά κέντρα της χώρας, ενώ αυτές που παραμένουν για οικογενειακούς κυρίως λόγους ουσιαστικά αποκλείονται από την αγορά εργασίας.

Όσο για το αν είναι αναστρέψιμη η κατάσταση και αν υπάρχουν σήμερα προοπτικές απασχόλησης και επαγγελματικής αποκατάστασης για τις γυναίκες στην ύπαιθρο, θα πρέπει να δώσουμε απάντηση αν εξετάσουμε τις αλλαγές που γίνονται ή επιδιώκονται να γίνουν στην ύπαιθρο.

Το μοντέλο αγροτικής ανάπτυξης που ακολουθήθηκε τις προηγούμενες δεκαετίες (εντατική γεωργία) έδειξε ότι ο πρωτογενής τομέας δεν μπορεί από μόνος του να δημιουργήσει συνθήκες επαρκούς απασχόλησης και παραμονής των αγροτικών πληθυσμών στις εστίες τους.

Σήμερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προωθείται ένα πιο ολοκληρωμένο μοντέλο ανάπτυξης του αγροτικού χώρου που βασίζεται στον « πολυλειτουργικό χαρακτήρα » της γεωργίας και την « διαφοροποίηση » των δραστηριοτήτων στην ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη όλων των τομέων της οικονομίας, στην αξιοποίηση του ενδογενούς παραγωγικού δυναμικού και στην αειφορική χρήση των τοπικών πλουτοπαραγωγικών πόρων. Επιζητείται επίσης η βελτίωση των κοινωνικών υποδομών στην ύπαιθρο έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο ποιότητας ζωής για τους κατοίκους της. Κεντρικός στόχος της είναι η « ανασυγκρότηση της υπαίθρου » σε τρόπο ώστε να αποτελέσει ένα ελκυστικό τύπο εγκατάστασης νέων ανθρώπων και επιχειρήσεων αλλά και πόλο έλξης και αναψυχής για τους ανθρώπους των πόλεων. Αυτή η « αγροτική ανάπτυξη » δεν μπορεί παρά να στηριχτεί στη συμμετοχή και αξιοποίηση όλων των δυνάμεων των τοπικών κοινωνιών και κυρίως της γυναίκας.

Στα περισσότερα πεδία δραστηριοτήτων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα μ' αυτό το νέο πρότυπο αγροτικής ανάπτυξης, η γυναίκα της υπαίθρου μπορεί και πρέπει να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο. Άλλωστε οι παραπάνω δράσεις ταιριάζουν απόλυτα με την ιδιοσυγκρασία και την ευαισθησία της γυναίκας και μπορούν να συνδυαστούν άριστα με τα καθήκοντά της ως μητέρας και νοικοκυράς.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται τάσεις για την ανάληψη της ευθύνης λειτουργίας αγροτικών εκμεταλλεύσεων από γυναίκες. Αυτό γίνεται συνήθως όταν οι άνδρες τους αναπτύσσουν άλλες δραστηριότητες. Οι γυναίκες επιβάλλεται με την κατάλληλη στήριξη να αναλάβουν πρωτοβουλίες να επενδύσουν και να επιδοθούν όχι μόνο στον αγροτικό τομέα αλλά και στους άλλους επαγγελματικούς τομείς που έχουν σχέση με την ανάπτυξη της υπαίθρου. Να δημιουργήσουν νέες επιχειρήσεις σε καινοτόμους κατά προτεραιότητα τομείς παραγωγής, τυποποίησης και μεταποίησης προϊόντων. Να προωθήσουν ακόμα περισσότερο τη συνεργασία και τη συλλογική τους δράση (ίδρυση νέων γυναικείων συνεταιρισμών).

Στο σημείο αυτό πρέπει να πούμε ότι ορισμένοι γυναικείοι συνεταιρισμοί έχουν να επιδείξουν μια ιδιαίτερα ικανοποιητική επιχειρηματική δραστηριότητα και έχουν πετύχει να βελτιώσουν την οικονομική και κοινωνική θέση των γυναικών μελών τους. Όμως, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν προβλήματα που συνδέονται κατά κύριο λόγο με τη μικρή και όχι σοβαρή συμμετοχή των μελών στις εργασίες τους, τις ελλείψεις σε τεχνογνωσία, τις δυσκολίες στην προβολή και προώθηση στην αγορά των προϊόντων τους, τις ελλείψεις σε βασικό εξοπλισμό για τη διεξαγωγή των εργασιών τους, τη στενότητα κεφαλαίων για την πραγματοποίηση επενδύσεων.

Οι ενέργειες και οι δράσεις που θα συμβάλλουν σημαντικά στην τόνωση της απασχόλησης και της επιχειρηματικής δράσης των γυναικών της υπαίθρου είναι πρώτα απ' όλα η κατάλληλη εκπαίδευση και επιμόρφωσή τους. Εκπαίδευση που να είναι προσαρμοσμένη στις πραγματικές ανάγκες τους και να μπορεί να οδηγήσει στην αξιοποίηση των νέων γνώσεων και δεξιοτήτων. Ακόμη η ενθάρρυνση και η σωστή ενημέρωσή τους από τους αρμόδιους φορείς, αλλά κυρίως η συμβουλευτική και οργανωτική-τεχνική υποστήριξή τους. Τέλος, η σωστή αξιοποίηση των σχετικών επιχορηγήσεων που υπάρχουν για την πραγματοποίηση επενδύσεων αλλά και η χρηματοδοτική ενίσχυση των γυναικών με ευνοϊκούς όρους.

Τελειώνοντας να επισημάνουμε ότι η απασχόληση της γυναίκας της υπαίθρου πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα της Πολιτείας, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των υπόλοιπων φορέων που εμπλέκονται στα θέματα της γυναικείας απασχόλησης και

επιχειρηματικότητας. Να επιδείξουν δηλαδή ουσιαστικό ενδιαφέρον και να παρέχουν συνεχή στήριξη προς τις γυναίκες της υπαίθρου. Μόνο έτσι θα μπορέσουν να ξεπεράσουν τα συναφή εμπόδια και προβλήματα και να επιδοθούν με την ευρηματικότητα, την ευαισθησία και την αποτελεσματικότητα που τις διακρίνει, σε νέες δραστηριότητες και στο έργο τους. Και αυτό θα αποβεί προς όφελος της οικονομίας και της κοινωνίας μας γενικότερα.⁽²⁴⁾

2.2. Πολιτικές για την γυναικεία απασχόληση

2.2.1. Ευρωπαϊκές πολιτικές για την γυναικεία απασχόληση

Το ζήτημα της ισότητας απασχόλησε για πρώτη φορά το κοινοτικό δίκαιο στο πλαίσιο της άμβλυνσης του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων με τη θέσπιση του άρθρου 119 της Συνθήκης της Ρώμης.

Στη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 το θέμα της απασχόλησης τέθηκε στο επίκεντρο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής με την ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την απασχόληση. Οι τέσσερις βασικοί πυλώνες της Στρατηγικής αυτής είναι : α) η βελτίωση της απασχολησιμότητας, β) η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, γ) η ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των εργαζομένων και δ) η ενδυνάμωση των μέτρων για την ισότητα των φύλων. Η αναγόρευση των ίσων ευκαιριών ως τέταρτου πυλώνα για την πολιτική απασχόλησης, αποτελεί την πρώτη πράξη ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς της πολιτικής, η οποία αποτελούσε δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1996. Το 1999 γίνεται υποχρεωτική η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου και στους υπόλοιπους τρεις πυλώνες της εθνικής πολιτικής για την απασχόληση, δηλαδή και στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.⁽²⁵⁾

⁽²⁴⁾ Internet, Κωνσταντίνος Χειμαριώτης (μέλος του Team Europe) « Η απασχόληση και επιχειρηματικότητα των γυναικών της υπαίθρου ».

⁽²⁵⁾ Καραμεσίνη Μ. « Ισότητα των φύλων και εθνικά σχέδια δράσης για την απασχόληση », Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου, ΚΕΘΙ, σ. 59-62, 2001.

Ο ευρωπαϊκός στόχος για την αύξηση του ποσοστού της γυναικείας απασχόλησης στο 60% μέχρι το 2010 επιβάλλει αποφασιστικά άλματα για την διευκόλυνση της εισόδου και της παραμονής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Γι' αυτό η στρατηγική πρέπει να επικεντρωθεί στην καταπολέμηση των παραγόντων που καθηλώνουν τις γυναίκες σε θέσεις εργασίας χωρίς σημαντικές προοπτικές εξέλιξης, σε χαμηλότερες αμοιβές, με μειωμένες προσδοκίες ή με μη αναγνωρισμένη εργασία. Η άνιση κατανομή της εξουσίας ανάμεσα στα δύο φύλα, ο προκαθορισμός των ρόλων και η πολλαπλότητα των ρόλων της γυναίκας οφείλονται κατά βάση για την κακή θέση της γυναίκας στην απασχόληση. Διαπιστώνεται επίσης απουσία των γυναικών από τα κέντρα λήψης αποφάσεων, διαχωρισμός σε ανδρικά και γυναικεία επαγγέλματα, επαγγελματική στασιμότητα και μειωμένη παρουσία των γυναικών σε διευθυντικές θέσεις, αυξημένη συμμετοχή σε άτυπες μορφές απασχόλησης καθώς και διακρίσεις στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η Συνθήκη του Άμστερνταμ ενίσχυσε σημαντικά τη βάση για τα δικαιώματα των γυναικών. Προπομποί της Συνθήκης του Άμστερνταμ υπήρξαν η ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986), ο Κοινοτικός Χάρτης των θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των εργαζομένων (1989), η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), η Λευκή Βίβλος για την Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση (1993) και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Έσεν (1994). Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 τέθηκε το πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση (ΕΣΑ) το οποίο ενισχύθηκε από την Απόφαση της Ειδικής Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα (Μάρτιος 2000). Η Ευρωπαϊκή Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής, η οποία ακολούθησε, επικυρώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας το 2000 και το 2001 υπογράφηκε η Συνθήκη της Νίκαιας η οποία επικεντρώθηκε στο θέμα της διεύρυνσης της Ε.Ε. όμως συζητήθηκε και το θέμα της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στο πλαίσιο μιας διευρυμένης Ευρώπης. Τέλος το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (2002) ζήτησε να ενισχυθεί η πολιτική για την απασχόληση και έδωσε κατευθύνσεις για το μέλλον της ΕΣΑ. Βάσει αυτών, το Συμβούλιο της Κοπεγχάγης (2002) πρότεινε την προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά, τις υπηρεσίες, την πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού και την δράση για τους πλέον ευάλωτους.

Αποτέλεσμα των παραπάνω πολιτικών ήταν να δημιουργηθούν το 2001 στην ευρωπαϊκή οικονομία περίπου 2 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Έτσι, το ποσοστό απασχόλησης άρχισε να αυξάνεται φτάνοντας στο 64,1% το 2001 έναντι 63,4% που ήταν το 2000. Ενώ το ποσοστό

απασχόλησης των γυναικών αυξήθηκε από 54,1% το 2000 σε 55% το 2001. Στο ίδιο χρονικό διάστημα το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε από 7,8% σε 7,4%, ενώ συνέχισε να μειώνεται και το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας από 3,5% το 2000 σε 3,1% το 2001.

Επιπλέον από το 1997 έχουν δημιουργηθεί περισσότερες από 10 εκατομμύρια θέσεις εργασίας εκ των οποίων οι 6 εκατομμύρια έχουν καταληφθεί από γυναίκες ⁽²⁶⁾.

2.3. Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ισότητα στην απασχόληση

Οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναφέρονται στην ισότητα των ανδρών και των γυναικών στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας αφορούν σε μέτρα και στόχους που σχετίζονται με την ίση μεταχείριση στα θέματα και τα συστήματα της κοινωνικής ασφάλισης, στην προστασία της μητρότητας και τη γονική άδεια, την ίση πρόσβαση στην απασχόληση, την ένταξη και επανένταξη, την επαγγελματική κατάρτιση, τις συνθήκες εργασίας και την προστασία της αξιοπρέπειας των γυναικών και ανδρών στην εργασία, τη φύλαξη παιδιών, την προώθηση θετικών δράσεων υπέρ των γυναικών, την καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών και την αρχή της ισότητας των αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών, δηλαδή ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας.

Στο διάστημα 1982-2000 υλοποιήθηκαν τέσσερα μεσοπρόθεσμα προγράμματα δράσης για την προώθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών με έμφαση στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα, τα έτη 1982-1985 υλοποιήθηκε το Πρώτο Κοινοτικό Πρόγραμμα για την ισότητα ευκαιριών για τις γυναίκες, τα έτη 1986-1990 το Δεύτερο Κοινοτικό Πρόγραμμα ισότητας ευκαιριών για τις γυναίκες, το διάστημα 1991-1995 το Τρίτο Μεσοπρόθεσμο Κοινοτικής Δράσης για την ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών και τέλος, το διάστημα 1996-2000, το Τέταρτο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα για άνδρες και γυναίκες. Τα Προγράμματα αυτά στοχεύουν στον περιορισμό του κατά φύλο επαγγελματικού διαχωρισμού της αγοράς εργασίας και στη διευκόλυνση του συνδυασμού επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Για την αντιμετώπιση του κατά φύλο επαγγελματικού διαχωρισμού το Δεύτερο Κοινοτικό Πρόγραμμα ασχολήθηκε με τους τομείς της εκπαίδευσης και της

(26) Αθανασιάδου Χριστίνα, Πετροπούλου Στεφανία, Μιμίκου Γεωργία « οι συνθήκες της γυναικείας απασχόλησης στην Ελλάδα : 1980-2000 » ΚΕΘΙ Μάιος 2001.

κατάρτισης με έμφαση στις νέες τεχνολογίες, το Τρίτο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα εστίασε στην ενίσχυση δράσεων υπέρ της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης, την ανάπτυξη θετικών δράσεων στις επιχειρήσεις και της ενίσχυσης της γυναικείας επιχειρηματικότητας, ενώ το Τέταρτο Πρόγραμμα ασχολήθηκε με τους τομείς της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της αγοράς εργασίας σε μια οικονομία που συνεχώς μεταβάλλεται.

Υποστηρίχθηκαν επίσης δράσεις μεμονωμένων γυναικών όπως με το Πρόγραμμα LEI (Local Employment Initiatives) προκειμένου να δημιουργηθούν νέες επιχειρήσεις από γυναίκες, ενώ με το Πρόγραμμα IRIS αναπτύχθηκαν ευρωπαϊκά δίκτυα και συνεργασίες για την προώθηση και ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών ανάμεσα σε εθνικούς φορείς.

Τα έτη 2001-2005 υλοποιήθηκε το Πέμπτο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης το οποίο διαφοροποιείται σημαντικά από τα προηγούμενα και ο σχεδιασμός του βασίζεται στην ολοκληρωμένη προσέγγιση της καθημερινής ζωής των γυναικών και εμπεριέχει τις συνιστάμενες της ισότητας των φύλων στην οικονομική, κοινωνική πολιτική και πολιτιστική ζωή. Στόχοι του προγράμματος είναι η προώθηση της ισότητας των φύλων στην οικονομική ζωή μέσω των προγραμμάτων EQUAL, INTERREG, URBAN και LEADER, η προώθηση της ισότητας όσον αφορά στη συμμετοχή και στην εκπροσώπηση στα κέντρα λήψης αποφάσεων με την ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών στη λήψη οικονομικών και πολιτικών αποφάσεων, η προώθηση της ίσης πρόσβασης και της πλήρους ικανοποίησης των κοινωνικών δικαιωμάτων για τους άνδρες και τις γυναίκες με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, η προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών στην καθημερινή ζωή με την παρακολούθηση της κοινοτικής νομοθεσίας όσον αφορά στην ισότητα μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών, στην ισότητα των αμοιβών, στην προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών με εκστρατείες ευαισθητοποίησης και τέλος η προώθηση της αλλαγής των ρόλων και στερεοτύπων των δύο φύλων.

Η κοινοτική πρωτοβουλία **EQUAL**^(27) έχει ως στόχο την προώθηση νέων πρακτικών καταπολέμησης όλων των μορφών διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας στο πλαίσιο διεθνικής συνεργασίας και την ενθάρρυνση της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης. Οι άξονες του προγράμματος αναφέρονται στην ικανότητα επαγγελματικής ένταξης, το επιχειρηματικό πνεύμα, την ικανότητα προσαρμογής και την ισότητα ευκαιριών για άντρες

(27) Chttp://www.equal-greece.gr

και γυναίκες. Επιπλέον, με την ανάπτυξη νέων προτύπων οργάνωσης της εργασίας και την υλοποίηση ενεργειών για την εξάλειψη στερεοτύπων για το ρόλο των δύο φύλων στην οικογένεια προωθείται ο συνδυασμός οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και ενθαρρύνεται η γυναικεία απασχόληση σε νέους τομείς της οικονομίας.

Το πρόγραμμα INTERREG ^(28) αποτελεί πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης για τη συνεργασία μεταξύ περιφερειών του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης για τη συνεργασία μεταξύ περιφέρειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά την περίοδο 2000-2006 ο στόχος του INTERREG III είναι η μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η ισόρροπη και αρμονική ανάπτυξη της Ε.Ε. Μέσω του προγράμματος προωθείται η αστική, αγροτική και παράκτια ανάπτυξη και ενθαρρύνεται η επιχειρηματικότητα, η ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων και οι τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης. Δυστυχώς όμως οι δράσεις που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα αυτό δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες δράσεις υπέρ των γυναικών.

Το πρόγραμμα LEADER στοχεύει στη στήριξη των φορέων των αγροτικών περιοχών ώστε να εξετάσουν το δυναμικό της περιοχής τους κάτω από μία περισσότερο μακροπρόθεσμη προοπτική. Η πρωτοβουλία αυτή στοχεύει στην ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών της Ε.Ε. με την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης, της αύξησης της απασχόλησης, της εξασφάλισης ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η επιδίωξη της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού στις αγροτικές περιοχές τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις εις βάρος των γυναικών είναι ιδιαίτερα έντονες.

Τέλος το πρόγραμμα URBAN II έχει ως στόχο την εφαρμογή καινοτόμων στρατηγικών για την ανάπλαση πόλεων και αστικών περιοχών που απειλούνται από υποβάθμιση. Στα συγκεκριμένα μέτρα της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας αναφέρεται ως στόχος η παροχή ίσων ευκαιριών στον τομέα της απασχόλησης, γεγονός που προωθεί την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Τα παραπάνω προγράμματα χρηματοδοτούνται από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ). Πρόκειται δηλαδή για Προγράμματα χρηματοδότησης της Ε.Ε. τα οποία διαθέτει στα κράτη-μέλη της με στόχο την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή μέσα από πολιτικές κυρίως καταπολέμησης της ανεργίας και των κοινωνικών ανισοτήτων. Η διάσταση

^(28) www.interreg.gr

της ισότητας των δύο φύλων είναι υποχρεωτική στην εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης το οποίο υποστηρίζει την στρατηγική για την ισότητα ανδρών και γυναικών μέσω της ένταξης της διάστασης του φύλου στο σύνολο των πολιτικών σε συνδυασμό με την εφαρμογή των θετικών δράσεων υπέρ των γυναικών.

Συγκεκριμένα υιοθετείται « η προσέγγιση της ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλα τα πεδία πολιτικής και σε όλα τα σχετικά μέτρα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΚΠΣ, συμπεριλαμβανομένων και των Περιφερειακών Προγραμμάτων »⁽²⁹⁾.

Επιπλέον προβλέπεται ότι μια συγκεκριμένη προτεραιότητα του Ε.Π. « Επαγγελματική Κατάρτιση και Απασχόληση » αφορά στη βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και των προοπτικών επαγγελματικής τους ανέλιξης στοχεύοντας στην αντιμετώπιση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες ως προς την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής δίνεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών παροχής συμβουλών και εξατομικευμένης υποστήριξης, ώστε να διευκολυνθεί η ένταξη ή η επανένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας είτε με την πρόσβαση σε θέσεις εργασίας, την υποστήριξη εντός της εργασίας είτε με την προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας. Επίσης, ενθαρρύνεται η δημιουργία επιχειρήσεων από γυναίκες και η αυτό-απασχόληση καθώς και η διεύρυνση της ικανότητας και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών πρόνοιας και διευκόλυνσης για τη φροντίδα των παιδιών, των ηλικιωμένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, τόσο σε επίπεδο δήμων και κοινοτήτων, όσο και σε επίπεδο επιχειρήσεων με σκοπό να διευκολυνθούν οι γυναίκες στη συμφιλίωση του επαγγελματικού και οικογενειακού βίου. Στο πλαίσιο αυτό, χρηματοδοτήθηκε η δημιουργία και λειτουργία ολοήμερων παιδικών σταθμών και δημοτικών σχολείων μέσω του Ε.Π. « Εκπαίδευση και Αρχική Κατάρτιση ». Επιπλέον, υποστηρίζεται η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στη λήψη αποφάσεων και στον τομέα της επιστήμης, ενώ δίνεται προτεραιότητα σε μέτρα με στόχο την ενημέρωση και την αύξηση της ευαισθητοποίησης και κοινής γνώμης σε θέματα ισότητας των φύλων, την προώθηση της δικτύωσης μεταξύ γυναικείων οργανώσεων και τη δημιουργία πιο ευαίσθητων πολιτικών απασχόλησης στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

(29) <http://www.prosonolotahos.gr>

2.4. Ανεργία

2.4.1. Τα αίτια της ανεργίας

Η ανάγκη προώθησης και ενίσχυσης της γυναικείας επιχειρηματικότητας προβάλλει επιτακτική. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από τα υψηλά ποσοστά ανεργίας που χαρακτηρίζουν την χώρα μας και που αφορούν κυρίως τους νέους και τις γυναίκες.

Η ένταξη της γυναίκας στην παραγωγική διαδικασία αύξησε την προσφορά εργατικών χεριών. Αυτή όμως δεν είναι η μοναδική αιτία της υψηλής ανεργίας και σίγουρα δε συνεπάγεται την « τιμωρία » των γυναικών. Η ανάπτυξη της τεχνικής είχε ως συνέπεια τη μηχανοποίηση της εργασίας και την αυτοματοποίηση της παραγωγής. Η μηχανή υποκατέστησε τον άνθρωπο, με αποτέλεσμα να παραγκωνισθούν πολλά εργατικά χέρια και επαγγέλματα. Ο καταμερισμός της εργασίας και η αυστηρή εξειδίκευση οδήγησαν στην ανεργία όσους δεν ήταν επαρκώς καταρτισμένοι στα νέα εργασιακά δεδομένα. Επιπλέον, η έλλειψη ορθού επαγγελματικού προσανατολισμού, η ωραιοποίηση ορισμένων επαγγελμάτων και η στροφή των νέων σε επαγγέλματα υψηλής μόρφωσης, έχουν ως αποτέλεσμα τον κορεσμό αυτών των τομέων και την αύξηση του αριθμού των ανέργων πτυχιούχων. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την ένταση του φαινομένου της ανεργίας είναι οι τοπικές ή διεθνείς οικονομικές κρίσεις που έχουν ως συνέπεια την επενδυτική άπνοια και το κλείσιμο των επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα, στη χώρα μας η οικονομία εξασθενεί από τον ουσιαστικά ανύπαρκτο δευτερογενή τομέα παραγωγής και το χαμηλό βαθμό παραγωγικότητας. Επιπρόσθετα, η υπανάπτυξη και η έλλειψη ανταγωνιστικότητας σε ότι αφορά την ελληνική πραγματικότητα, έχει ως αποτέλεσμα οι εισαγωγές να είναι μεγαλύτερες από τις εξαγωγές. Αυτό σημαίνει ότι μέρος της εγχώριας κατανάλωσης καλύπτεται από θέσεις εργασίας ξένων μονοπωλίων και των ολιγοπωλίων συντελούν στον οικονομικό μαρασμό των μικρών επιχειρήσεων, ενώ η μεγιστοποίηση του κέρδους στο πνεύμα της χρησιμοθηρικής εποχής επιτυγχάνεται από μερικούς με τον περιορισμό των εργατικών χεριών.

Σε όλα τα παραπάνω πρέπει να προστεθούν οι δομές του κοινωνικού συστήματος που ενισχύουν την πολυθεσία και τη διεύρυνση του ορίου συνταξιοδότησης, την πληθυσμιακή αύξηση και την μετακίνηση στη χώρα μας ξένου εργατικού δυναμικού, την εγκατάλειψη της υπαίθρου και σίγουρα την έλλειψη προγραμματισμού από την πολιτεία για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

2.4.2. Δείκτες ανεργίας και απασχόλησης

Η Eurostat ανακοίνωσε ότι η ανεργία διαμορφώθηκε τον Ιούνιο στην Ευρωζώνη στο 7,8% έναντι 7,9% το Μάιο και 8,6% τον Ιούνιο του 2005. Στην Ευρώπη των 25, η ανεργία υποχώρησε στο 8,1% τον Ιούνιο έναντι 8,2% το Μάιο και 8,8% τον Ιούνιο του 2005.

Η Ελλάδα με ποσοστό 9,6% στο τέταρτο τρίμηνο του 2005 κατέχει υψηλότερη θέση στην Ε.Ε. και την τρίτη υψηλότερη στην Ευρώπη των « 25 ».

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή πύλη για την επαγγελματική κινητικότητα, η Ελλάδα, κατά το 2004, συνέχισε να έχει υψηλό ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης (3,7%), υψηλότερο του μέσου ευρωπαϊκού, αλλά παράλληλα αρκετοί δημοσιονομικοί δείκτες είτε παρουσίασαν στασιμότητα ή επιδείνωση.

Σύμφωνα με την εξαμηνιαία έκθεση του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών για τις τρέχουσες εξελίξεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, η ελληνική οικονομία παρουσιάζει : αύξηση της συνολικής απασχόλησης η οποία είναι υποτονική και αναντίστοιχη προς την αύξηση του ΑΕΠ, ποσοστό ανεργίας που παρέμεινε από τα υψηλότερα στην Ευρώπη, πληθωρισμό που διατηρήθηκε σε υψηλότερο επίπεδο από τον αντίστοιχο των υπόλοιπων χωρών της Ε.Ε., επηρεάζοντας δυσμενώς όχι μόνο το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών αλλά και την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας ως προς τις τιμές, χειροτέρευση τόσο του εμπορικού ισοζυγίου όσο και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, μηδαμινή προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας είναι σχετικά χαμηλή αν και μακροχρόνια ακολουθεί ανοδική τάση ειδικά στην περίπτωση των γυναικών. Στο σύνολο του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών) η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό ανέρχεται στο 65,5%. Η πλήρης και μόνιμη απασχόληση είναι κυρίαρχος τύπος απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας. Οι Έλληνες απασχολούμενοι εργάζονται αρκετές ώρες συγκριτικά με τους λοιπούς Ευρωπαίους και παραμένουν στην ίδια θέση απασχόλησης και στο ίδιο επάγγελμα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Επίσης, εργάζονται συχνά ως αυτοαπασχολούμενοι και πολύ σπάνια απασχολούνται σε θέσεις μερικής απασχόλησης.

Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας το 2004 ανέρχεται στο 58,1%. Σημαντικές διαφοροποιήσεις παρατηρούνται μεταξύ ανδρών και γυναικών αναφορικά με τα ποσοστά απασχόλησης. Το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών ανέρχεται στο 72,2% ενώ το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών ανέρχεται σε 44,4%. Οι διαφορές στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι μεγαλύτερες από ότι οι

διαφορές στα ποσοστά συμμετοχής ανδρών και γυναικών, υποδηλώνοντας τη δυσμενή θέση στην οποία εξακολουθούν να βρίσκονται οι γυναίκες στην ελληνική αγορά εργασίας, οι οποίες εκτός από την ένταξή τους στην αγορά εργασίας παράλληλα διατηρούν τους παραδοσιακούς ρόλους στην οικογένεια, όπως το νοικοκυριό και την ανατροφή των παιδιών. Το γεγονός αυτό δημιουργεί στη γυναίκα διλήμματα και προβλήματα, από την έλλειψη χρόνου για ανταπόκριση σε όλες τις υποχρεώσεις.

Παρά τη φαινομενική ισότητα των δύο φύλων, η γυναίκα στο χώρο εργασίας αντιμετωπίζει εντονότερο το πρόβλημα της ανεργίας, της εκμετάλλευσης, της άδικης και άνισης αμοιβής και των αυθαίρετων απολύσεων. Σήμερα λοιπόν περισσότερο από ποτέ είναι αδήριτη ανάγκη η ενιαία και σαφής οικονομική πολιτική χωρίς αυτοσχεδιασμούς και η ύπαρξη προγραμμάτων για τη δημιουργία καινούργιων θέσεων εργασίας.

Η ισότητα των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων καθώς και το δικαίωμα των εργαζομένων για ίση αμοιβή, αδιακρίτως φύλου, κατοχυρώθηκαν συνταγματικά το 1975. Νομοθετικά από το 1980 απαγορεύεται η απόλυση της εγκύου, ενώ από το 1983 προστατεύεται η μητρότητα με διάφορες διατάξεις. Από το 1984 απαγορεύεται οποιαδήποτε διάκριση στις εργασιακές σχέσεις με βάση το φύλο, καθιερώνεται ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας και προβλέπεται ίδιος επαγγελματικός προσανατολισμός για αγόρια και κορίτσια.⁽³⁰⁾

Παρ' όλες όμως τις νομοθετικές ρυθμίσεις προς όφελος των γυναικών, η επαγγελματική θέση και η ταυτότητα της γυναίκας εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από ουσιαστικές αντιφάσεις. Η πρόσβαση και η εξέλιξη των δύο φύλων στην αγορά εργασίας δεν είναι ισότιμη αν και οι προβλέψεις των επιστημονικών συνεργατών του Ι.Ν.Ε. / Γ.Σ.Ε.Ε. είναι αισιόδοξες. Η συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση από 40% στη δεκαετία του 1990 υπολογίζεται να φτάσει στο 45% το 2010.

Η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό οφείλεται σε μεταβολές των κοινωνικών αντιλήψεων, στην άνοδο του μορφωτικού επιπέδου, στα καταναλωτικά πρότυπα, στις πολιτικές πρακτικές που προωθούν την ισότητα, στην κατάσταση της οικονομίας και στις διαρθρωτικές αλλαγές της οικονομίας με την αύξηση των θέσεων εργασίας στον τριτογενή τομέα (Καραντινός 1987). Οι ίδιες μελέτες διαπιστώνουν ότι η συνολική ανεργία των γυναικών είναι δυσανάλογη με τη συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό και η διάρκεια της ανεργίας τους μεγαλύτερη από αυτή των ανδρών.

⁽³⁰⁾ Πηγή : Eurostat.

Υψηλότερο κίνδυνο ανεργίας παρουσιάζουν οι νέες γυναίκες ηλικίας 15-24 ετών, οι απόφοιτες μέσης εκπαίδευσης, οι ανειδίκευτες εργάτριες και όσες διαμένουν σε αστικές περιοχές. (Καραντινός, 1988). Σε έρευνα που διεξήγαγε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών και η Γενική Γραμματεία Ισότητας το 1988 σε δείγμα 2000 γυναικών ηλικίας 18 ετών και άνω, διαπιστώθηκε ότι μεγάλος αριθμός γυναικών περνά από την αναζήτηση εργασίας στην κατηγορία της νοικοκυράς, αφού έχει μεσολάβήσει γάμος και ότι πολλές γυναίκες εγκαταλείπουν την επαγγελματική τους ενασχόληση αμέσως μετά τα 45 χρόνια. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι το μορφωτικό επίπεδο συνδέεται θετικά με την επαγγελματική ενεργοποίηση της γυναίκας και παίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή επαγγέλματος και την πρόσβαση σε επαγγελματικούς χώρους, ενώ αντίθετα η οικογενειακή κατάσταση συνδέεται αρνητικά με την απασχόληση, δηλαδή οι παντρεμένες γυναίκες εργάζονται λιγότερο από τις ανύπαντρες.

Τα τελευταία χρόνια η γυναικεία απασχόληση αυξήθηκε σε όλες τις επαγγελματικές κατηγορίες που παρουσιάζουν αύξηση με ρυθμούς ταχύτερους από αυτούς των ανδρών, ιδιαίτερα αυτή των Τεχνολόγων, Τεχνικών και Βοηθών (66%), η κατηγορία των απασχολούμενων στην Παροχή Υπηρεσιών και Πωλητές (33%), η κατηγορία των Επιστημόνων, Ελεύθερων Επαγγελματιών (27%) και αυτή των Ανειδίκευτων Εργατριών, Χειρωνακτριών και Μικροεπαγγελματιών κατά 25%. Το 1999 οι γυναίκες αποτελούσαν το 37,4% των απασχολούμενων και συγκεκριμένα το 46% των επιστημόνων και συναφών επαγγελμάτων, το 47% των τεχνολόγων, τεχνικών βοηθών, το 58% των υπαλλήλων γραφείου, το 52% των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών, πωλητών κ.λπ. το 53% των ανειδίκευτων εργατών, χειρωνακτών και μικροεπαγγελματιών, το 42% των ειδικευμένων γεωργών, το 24% των ανώτερων διοικητικών και διευθυντικών στελεχών.^(31)

Επίσης ένα σημαντικό στοιχείο της ελληνικής αγοράς εργασίας αφορά στις γυναίκες επιστήμονες οι οποίες κινδυνεύουν να μείνουν άνεργες σε ποσοστό 76% περισσότερο από τους άνδρες. Οι γυναίκες εισέρχονται δυναμικά στην αγορά εργασίας και μάλιστα παρουσιάζουν αναβαθμισμένο μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με τους άνδρες. Τα προσόντα τους όμως δε φαίνεται να επηρεάζουν θετικά τους δείκτες της γυναικείας απασχόλησης. Η ανεργία δεν πλήττει μόνο τις ανειδίκευτες γυναίκες που απασχολούνται σε παραδοσιακούς

^(31) ΕΣΜΕ : Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 1999.

κλάδους που φθίνουν (π.χ. 60% των κλωστοϋφαντουργών είναι γυναίκες) ή εκείνος με μεσαίο μορφωτικό επίπεδο, αλλά φαίνεται πως προτιμά τις γυναίκες επιστήμονες. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, οι γυναίκες απόφοιτες Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων κινδυνεύουν να μείνουν άνεργες σε ποσοστό 76% περισσότερο από τους άνδρες συναδέλφους τους.

Την τελευταία δεκαετία, η δημιουργία μικρών επιχειρήσεων αποτελεί μία εναλλακτική λύση η οποία βοηθάει όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αντιμετωπίσουν την ανεργία και κυρίως την ανεργία ευπαθών ομάδων πληθυσμού. Σε ολόκληρη την Ευρώπη, από την Ιρλανδία ως την Ελλάδα, επικρατεί η άποψη ότι σε επίπεδο επαγγελματικής δραστηριότητας η μικρομεσαία επιχείρηση είναι αποτελεσματική και πρέπει να ενισχυθεί και να βοηθηθεί.

Στον τομέα της επιχειρηματικότητας και της αυτοαπασχόλησης, οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών στην Ελλάδα είναι πολύ μεγάλες. Σύμφωνα με στατιστικές που αφορούν το πρώτο τρίμηνο το 2001, το ποσοστό των εργοδοτών στο σύνολο του πληθυσμού είναι της τάξης του 10%. Οι άνδρες αποτελούν το 12% ενώ οι γυναίκες μόνο το 5%. Οι άνδρες αποτελούν το 18% των αυτοαπασχολούμενων, ενώ οι γυναίκες το 18%. Σημαντικοί παράγοντες αυτής της ανισότητας είναι οι κοινωνικά εδραιωμένος καταμερισμός των πόλων ανάμεσα στα δύο φύλα, η παραδοσιακή αντίληψη των ρόλων, καθώς και τα στερεότυπα που αφορούν τα γυναικεία χαρακτηριστικά και τις γυναικείες δεξιότητες.

Για το σύνολο του εργατικού δυναμικού το 2004 το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται σε 11,2%. Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι υπερδιπλάσιο του ποσοστού ανεργίας των ανδρών το πρώτο εξάμηνο του 2004. Συγκεκριμένα το 7,3% του εργατικού δυναμικού των ανδρών και το 16,8% του εργατικού δυναμικού των γυναικών ψάχνει ενεργά για εργασία (Τάσος Κωνσταντινίδης. Ανεργία και Πολιτικές για την προώθηση των γυναικών).^(32)

^(32) Πηγή : Eurostat

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1. Η αρχή της Ισότητας

Η αρχή της ισότητας των δύο φύλων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των οικουμενικών ανθρώπινων δικαιωμάτων. Καθιερώθηκε στην Ελλάδα με το Σύνταγμα του 1975 και θεμελιώθηκε κατά την περίοδο 1981-1989 με νόμους που στόχευαν στην εξάλειψη των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής του τόπου. Παράλληλα την ίδια χρονική περίοδο δημιουργήθηκε το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο και ο αρμόδιος κυβερνητικός φορέας για την προώθηση της αρχής της ισότητας των δύο φύλων στην πράξη.

Ωστόσο, παρά την προοδευτική νομοθεσία και τη λήψη θετικών μέτρων υπέρ των γυναικών, η ουσιαστική υλοποίηση της ισότητας των δύο φύλων δεν έχει ακόμη επιτευχθεί. Οι στατιστικές αναλύσεις σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του τόπου μαρτυρούν την ύπαρξη σοβαρών ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι κοινωνικές διακρίσεις λόγω φύλου που υπάρχουν σε όλα τα επίπεδα της οργανωμένης κοινωνικής ζωής, δεν αίρονται μόνο με θεσμικά και νομοθετικά μέτρα. Οι κατεστημένες αντιλήψεις και νοοτροπίες που διαπερνούν την ελληνική κοινωνία και αφορούν τους ρόλους και τα στερεότυπα των δύο φύλων αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την προώθηση της ισότητας.

Μια πολιτική για την ισότητα για να έχει αποτέλεσμα θα πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα και στρατηγικές που θα συμβάλλουν στην άμβλωση των ανισοτήτων αλλά και στην εξάλειψη των αιτιών που τις προκαλούν. Το περιεχόμενο μιας τέτοιας πολιτικής πρέπει να δίνει προτεραιότητα στην αλλαγή της υπάρχουσας αντίληψης για τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια, την εργασία, την πολιτική, την κοινωνική ζωή.

Η πολιτική αυτή αφενός θα πρέπει να προωθεί μέτρα για την ισότητα, αφετέρου να καταγγέλλει τις δομές εκείνες που διατηρούν τον ανδροκεντρικό χαρακτήρα τους και δικαιώνουν με αυτόν τον τρόπο τα προβλήματα, αποκλείοντας τις γυναίκες από τα κέντρα εξουσίας και διαχείρισης των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών πραγμάτων⁽³³⁾.

⁽³³⁾ Η κατάσταση των γυναικών στην Ελλάδα κατά τη δεκαετία 1984-1994, Εκδόσεις Γενική Γραμματεία Ισότητας – Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Τάξης και Αποκέντρωσης, Αθήνα 1995 σελ. 9.

3.1.1. Η ψήφος των γυναικών (δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι)

ιστορικά στοιχεία.

1887-88

Παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα το σύνθημα « Δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες », μέσα από τις σελίδες της « Εφημερίδος των Κυριών ».

1921

Ο πρωθυπουργός Γούναρης υπόσχεται δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες και υποστηρίζει σχετική πρόταση στην Τρίτη Εθνοσυνέλευση, η οποία απορρίπτεται και προκαλεί βίαιες συζητήσεις.

1924

Η Εθνοσυνέλευση αποφασίζει να δώσει δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες μετά από μια πενταετία. Θα ψηφίζουν μόνο στις δημοτικές εκλογές, χωρίς να μπορούν να εκλέγονται και αυτό με την προϋπόθεση να έχουν συμπληρώσει το 30^ο έτος της ηλικίας τους και να γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση.

1928

Πρώτη δημόσια συγκέντρωση για το δικαίωμα ψήφου των γυναικών (θέατρο ΑΠΟΛΛΩΝ, 18 Μαρτίου).

1934

Οι γυναίκες καλούνται να ψηφίσουν στις δημοτικές εκλογές. Τελικά ψηφίζουν μόνο 240 γυναίκες, επειδή δεν έχει ληφθεί μέριμνα για να συμπεριληφθούν στους εκλογικούς καταλόγους και εξαιτίας των αρνητικών κοινωνικών αντιλήψεων και του μεγάλου αριθμού αναλφάβητων γυναικών.

1945

Το ψήφισμα του Εθνικού Συμβουλίου της πρώτης λαϊκής εξουσίας στην Ελλάδα (ΠΕΕΑ – Πανελλήνια Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης), που συνέρχεται στους Κορυσχάδες αναφέρει ρητά : « Όλοι οι Έλληνες, άνδρες και γυναίκες, έχουν τα ίδια πολιτικά και αστικά δικαιώματα », αναγνωρίζει δηλαδή για πρώτη φορά ίσα πολιτικά δικαιώματα για τα δύο φύλλα. Το ψήφισμα έχει χαρακτήρα προσωρινού συνταγματικού χάρτη. Οι γυναίκες ψηφίζουν ισότιμα και εκλέγονται στο Εθνικό Συμβούλιο.

1952

Ο νόμος 2159 κατοχυρώνει το δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι των γυναικών στις Δημοτικές αλλά και τις Βουλευτικές εκλογές. Ωστόσο οι γυναίκες αποκλείονται από τις εκλογές του Νοεμβρίου, γιατί δεν έχουν ενημερωθεί οι εκλογικοί κατάλογοι.

Εκλέγεται η πρώτη γυναίκα βουλευτής. Είναι η Ελένη Σκούρα « Ελληνικός Συναγερμός », που μαζί με την Βιργινία Ζάννα (Κόμμα Φιλελεύθερων) είναι οι δύο πρώτες γυναίκες υποψήφιες για το βουλευτικό αξίωμα.

1956

Η πρώτη γυναίκα στην Κυβέρνηση : η Λίνα Τσαλδάρη, Υπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας (Ε.Ρ.Ε.). Επίσης εκλέγεται η πρώτη γυναίκα Δήμαρχος στην Κέρκυρα. Είναι η Μαρία Δεσύλλα.

1964

Εκλέγονται 135 γυναίκες δημοτικοί σύμβουλοι.

1975

Το πρώτο ελληνικό Σύνταγμα που ορίζει ρητά ότι « όλοι οι Έλληνες και Ελληνίδες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου ».⁽³⁴⁾

3.2. ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ

Η σημαντική απόκλιση του επιπέδου απασχόλησης στην Ελλάδα από τον Ευρωπαϊκό Μέσο όρο οφείλεται κυρίως στο χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών. Τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών παρουσιάζουν αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια και από 41,7% το 2001 διαμορφώνονται στο 45,2% το 2004, υπολειπόμενα όμως κατά πολύ του ευρωπαϊκού μέσου όρου 55,7% [ΕΕ – 25].

^(34) Internet : Η ισότητα στους θεσμούς της πολιτείας. "Η ψήφος των γυναικών (δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι)" : ιστορικά στοιχεία.

Από το 1999-2004 παρατηρήθηκε αύξηση των θέσεων εργασίας, οι οποίες κυρίως καλύφθηκαν από γυναίκες. Από τη μελέτη των στοιχείων της διαχρονικής εξέλιξης των ποσοστών απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά φύλλο για τα εν λόγω έτη προκύπτει ότι το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα αυξήθηκε το σχετικό μέγεθος της απασχόλησης των δύο φύλλων κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες. Η αύξηση της απασχόλησης των γυναικών υπερτερεί έναντι των ανδρών (4,2 ποσοστιαίες μονάδες έναντι 2,6 μονάδες για τους άνδρες).

Εξετάζοντας δε τη διαχρονική εξέλιξη της διαφοράς των ποσοστών απασχόλησης ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες συνάγεται ότι στην Ελλάδα η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες βαίνει διαχρονικά μειούμενη.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα οι γυναίκες που καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας είναι αναλογικά περισσότερες από τους άνδρες με αποτέλεσμα να αυξάνονται ταχύτερα τα ποσοστά απασχόλησής τους. Παρ' όλα αυτά η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες εξακολουθεί να είναι σημαντική και αυτό σημαίνει ότι η προσέλκυση περισσότερων γυναικών στην απασχόληση θα πρέπει να αποτελεί συνεχή στόχο των πολιτικών της αγοράς εργασίας (προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση της διαφοράς των ποσοστών απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες).

Πάντως, η μικρή και αργά αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και ειδικότερα στην απασχόληση αφενός σημαίνει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης της γυναικείας απασχόλησης στη χώρα μας, αφετέρου υπονοεί ότι για να αυξηθεί η γυναικεία απασχόληση επιβάλλεται η λήψη ολοκληρωμένων ενεργητικών μέτρων για την άρση των εμποδίων, προκαταλήψεων, διακρίσεων και αλλαγής ατομικών συμπεριφορών έτσι ώστε οι γυναίκες να μπορέσουν να προωθηθούν στην απασχόληση. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα ποσοστά απασχόλησης των ανδρών βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τα άλλα κράτη μέλη και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις είναι υψηλότερα των αντίστοιχων ποσοστών απασχόλησης των ανδρών στην ΕΕ-25, με αποτέλεσμα τα περιθώρια αύξησής τους να είναι πολύ μικρά. Σε αυτό το πλαίσιο, η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των γυναικών είναι η δέουσα λύση για την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης του οικονομικού ενεργού πληθυσμού της χώρας.

Για τα έτη 1999-2004 προκύπτει η διεύρυνση του χάσματος απασχόλησης των ηλικιωμένων γυναικών έναντι των ανδρών στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, τα ποσοστά απασχόλησης των ηλικιωμένων ανδρών είναι υψηλότερα από το αντίστοιχο των γυναικών, ενώ τα έτη 1999-2004 σημειώθηκε αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των ανδρών κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες, όταν το αντίστοιχο ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων γυναικών μειώθηκε κατά -0,4 ποσοστιαίες μονάδες. Ανεξαρτήτως των λόγων που οδηγούν τις ηλικιωμένες γυναίκες εκτός της απασχόλησης (π.χ. ανεργία, πρόωρη συνταξιοδότηση, διάσταση ανάμεσα στην οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κ.λπ.) το συμπέρασμα είναι ότι οι ηλικιωμένες γυναίκες στη χώρα μας δεν ωφελήθηκαν από την αύξηση της απασχόλησης ή αλλιώς οι δημιουργηθείσες νέες θέσεις εργασίας κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα δεν φαίνεται να προσέλκυσαν αυτή την κατηγορία των εργαζομένων.

Το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ήρθε να υποστηρίξει τη στρατηγική για την ισότητα μέσω της ένταξης της διάστασης του φύλλου στο σύνολο των πολιτικών σε συνδυασμό με την εφαρμογή των θετικών δράσεων υπέρ των γυναικών. Η προώθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών αποτελεί ορίζοντα αρχή η οποία διαπνέει ολόκληρο το ΚΠΕ.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, διαμορφώθηκε μια στρατηγική ισότητας των δύο φύλλων, στρατηγική η οποία δεν περιορίζεται σε εξειδικευμένα μέτρα αρωγής των γυναικών, αλλά επιφέρει κινητοποίηση όλων των γενικών πολιτικών και μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις τις οποίες πιθανόν να έχει η υλοποίησή τους ως προς τη σχετική θέση των γυναικών και των ανδρών.

Για την βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας προβλέπεται χρηματοδότηση ύψους 11,8% του συνόλου των κονδυλίων του Ε.Κ.Τ. και αναφέρεται ως στρατηγικός στόχος για την Ελλάδα η αύξηση του ποσοστού γυναικείας απασχόλησης στο τέλος της προγραμματικής προόδου, ώστε να πλησιάσει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο του 50%, καθώς η αντίστοιχη μείωση της ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας των γυναικών.

Υιοθετείται επίσης « η προσέγγιση της ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των φύλλων σε όλα τα πεδία πολιτικής και σε όλα τα σχετικά μέτρα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Κ.Π.Σ., συμπεριλαμβανομένων και των Π.Ε.Π. ».

Επιπλέον, προβλέφθηκε ότι μια συγκεκριμένη προτεραιότητα του Ε.Π. « Επαγγελματική Κατάρτιση και Απασχόληση » θα αφορά τη βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και των προοπτικών επαγγελματικής του ανέλιξης, με

την εφαρμογή ειδικών μέτρων, που θα στοχεύουν στην ανάπτυξη ολοκληρωμένης προσέγγισης για την αντιμετώπιση των ειδικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες όσον αφορά την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο αυτού του πεδίου πολιτικής δόθηκε προτεραιότητα :

- Στην ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών παροχής συμβούλων και εξατομικευμένης υποστήριξης ώστε να διευκολυνθεί η ένταξη ή επανένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης σε θέσεις εργασίας, της υποστήριξης εντός της εργασίας και της προαγωγής της γυναικείας επιχειρηματικότητας.
- Στη δημιουργία επιχειρήσεων από γυναίκες καθώς και στην αυτοαπασχόληση, τομείς οι οποίοι ενθαρρύνονται και υποστηρίζονται.
- Στη διερεύνηση της ικανότητας και στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών πρόνοιας και διευκόλυνσης για τη φροντίδα των παιδιών, των ηλικιωμένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, τόσο σε επίπεδο δήμων και κοινοτήτων όσο και σε επίπεδο επιχειρήσεων, προκειμένου να διευκολυνθούν οι γυναίκες στη συμφιλίωση του επαγγελματικού και του οικογενειακού βίου. Επιπλέον, χρηματοδοτείται η δημιουργία και λειτουργία ολοήμερων παιδικών σταθμών και δημοτικών σχολείων μέσω του Ε.Π. « Εκπαίδευση και Αρχική Κατάρτιση ».
- Συγκεκριμένες δράσεις με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και των προοπτικών επαγγελματικής ανέλιξης των γυναικών. Υποστηρίζεται η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στη λήψη αποφάσεων και στον τομέα της επιστήμης.

Στα περιφερειακά Επιχειρηματικά Προγράμματα προβλέπονται :

- Παρεμβάσεις που θα στοχεύουν στην πρόληψη και καταπολέμηση της ανεργίας και στην προώθηση ίσων ευκαιριών για όλους όσον αφορά την πρόσβαση στην περιφερειακή και τοπική αγορά εργασίας.
- Δράσεις ανάπτυξης υπηρεσιών φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων.⁽³⁵⁾

⁽³⁵⁾ Internet : www.kedke.gr “Γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση”, “Η ισότητα των φύλλων”.

3.3. Οι γυναίκες πρωταγωνιστούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και αλλάζουν την Ελλάδα με τη δράση τους.

« Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί το πλησιέστερο προς τον πολίτη επίπεδο εξουσίας, ως θεσμός αποκεντρωμένης και κυρίως άμεσης δημοκρατίας. Η σχετική αυτοτέλεια που διατηρούν οι ΟΤΑ και η άμεση επαφή και επικοινωνία με τους πολίτες δίνει τη δυνατότητα να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην καθημερινή ζωή και τα προβλήματα των τοπικών κοινωνιών. Εδώ ακριβώς έγκειται και ο ρόλος των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς αποτελούν ευαίσθητους δέκτες των συνθηκών διαβίωσης και ανάπτυξης και μπορούν να λειτουργήσουν ως φορείς νέων ιδεών και αντιλήψεων για την ανατροπή των κοινωνικών», είπε χαρακτηριστικά η κα Τσουμάνη.⁽³⁶⁾

« Έχει εκτιμηθεί ότι οι πολιτικές στη χάραξη των οποίων συμμετέχουν γυναίκες, και άρα ενσωματώνουν τις θετικές αξίες της γυναικείας υπόστασης, γίνονται πιο αντιπροσωπευτικές και αποτελεσματικές και συνολικά πιο επωφελείς για την κοινωνία », τόνισε η Γενική Γραμματέας Ισότητας.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας υλοποιεί, μια ολοκληρωμένη και συνεκτική στρατηγική παρέμβαση για τα έτη 2004-2008, προκειμένου να αντιμετωπίσει τα ζητήματα της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Κύρια εργαλεία της παρέμβασης, αυτής της περιόδου είναι :

- Η ενσωμάτωση της ισότητας ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλλων σε όλα τα όργανα, τις πολιτικές και δράσεις της Κυβέρνησης (gender mainstreaming).
- Η ανάληψη ειδικών δράσεων για την καταπολέμηση των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας, την πρόληψη και καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας και της εμπορίας ανθρώπων (trafficking) με θύματα τις γυναίκες, την καταπολέμηση των στερεότυπων αντιλήψεων για το ρόλο των δύο φύλλων στην εκπαιδευτική διαδικασία και την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

³⁶ Τσουμάνη Ευγενία (Γενική Γραμματεία Ισότητας), Αθήνα 21/06/2007, στο 12^ο Συνέδριο του Πανελληνίου Δικτύου Εκλεγμένων Γυναικών στην Αυτοδιοίκηση Α' και Β' Βαθμού.

- Η ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους και του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών (ΜΚΟ).
- Η διαμόρφωση πολιτικής κινήτρων προς τις επιχειρήσεις με στόχο την προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών στο εργασιακό περιβάλλον.

Καθόσον αφορά τις πολιτικές στηρίξεις των γυναικών στο Δ' ΚΠΣ, ήδη στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του ΥΠΕΣΔΔΑ (που εντάσσεται στο ΕΣΠΑ 2007-2013) για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης έχει αναπτυχθεί ένας άξονας προτεραιότητας για ενδυνάμωση των πολιτικών ισότητας σε όλο το εύρος της δημόσιας δράσης.

Συγκεκριμένα θα υπάρχει η δυνατότητα για την προώθηση των εξής δράσεων :

- Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτών, με την αποτελεσματική ένταξη της εθνικής πολιτικής Ισότητας σε όλο το πεδίο της δημόσιας δράσης, με στοχευόμενες παρεμβάσεις αντιμετώπισης των ανισοτήτων στη δημόσια ζωή και του αποκλεισμού ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων από αυτή. Παράλληλα θα υποστηριχθεί ο εκσυγχρονισμός των δομών και μηχανισμών παραγωγής και εφαρμογής πολιτικής και μέτρων ισότητας.
- Η υποστήριξη των γυναικών για τη συμμετοχή τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων στην πολιτική και ειδικότερα στην τοπική αυτοδιοίκηση καθώς και στις οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων.
- Η στήριξη των γυναικών θυμάτων βίας σε επίπεδο δομών και υπηρεσιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.⁽³⁷⁾

⁽³⁷⁾ Υπουργείο Εσωτερικών Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης - Γενική Γραμματεία Ισότητας (2007), Οι γυναίκες πρωταγωνιστούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' και Β' Βαθμού και αλλάζουν την Ελλάδα με τη δράση τους.

3.4. Μηχανισμοί προώθησης της ισότητας.

- Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.)

- Κέντρο Ερευνών σε Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Η ισότητα των φύλλων αποτελεί δύσκολο στόχο αφού έρχεται να αλλάξει κατεστημένες αντιλήψεις και νοοτροπία χρόνων. Η προσπάθεια αυτή υποστηρίζεται από το Κράτος, και αυτό φαίνεται από μια σειρά θετικά μέτρα που έχει πάρει για τις γυναίκες. Για τα επόμενα χρόνια το πρόγραμμα δράσης περιλαμβάνει παρεμβάσεις και δημιουργία υποδομών και μηχανισμών υποστήριξης, καθώς και διεξαγωγή σειράς ερευνών και μελετών ώστε να διαπιστωθεί η υφιστάμενη κατάσταση και να διατυπωθούν προτάσεις και ευέλικτες λύσεις σε θέματα που αφορούν την ισότητα ευκαιριών.

Οι μηχανισμοί που προωθούν την ισότητα είναι οι εξής :

- Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.)

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας συστήθηκε με τον Νόμο 1558/85 και είναι ο αρμόδιος Κυβερνητικός φορέας για να υλοποιήσει τα προγράμματα που προωθούν τα θέματα ισότητας των δύο φύλλων. Υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Το έργο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των φύλλων είναι να προωθήσει και να πραγματοποιήσει τη νομική και ουσιαστική ισότητα των δύο φύλλων σε όλους τους τομείς (πολιτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό) :

- i. Με την ενσωμάτωση της αρχής της ισότητας των δύο φύλλων στο σύνολο των εθνικών πολιτικών δράσεων.
- ii. Με την ανάπτυξη εξειδικευμένων παρεμβάσεων με στόχο να εξαλειφθούν οι ανισότητες και να εξασφαλιστούν ίσες ευκαιρίες μεταξύ αντρών και γυναικών.
- iii. Με την κατάρτιση μελετών και διεξαγωγή ερευνών ώστε να καθοριστούν οι γενικές επιλογές και τα πλαίσια μέσα στα οποία οι αρμόδιοι φορείς εφαρμόζουν την Κυβερνητική πολιτική για την ισότητα των δύο φύλλων.
- iv. Με την κατάρτιση μελετών και εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, με μελέτες και έρευνες για την ανίχνευση των αναγκών, με το σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων, με παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων, καθώς

και ευαισθητοποίησης, όπως εκδηλώσεις, επιμορφώσεις, σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια κ.λπ.

- v. Με την επιχορήγηση και την κάθε είδους ενίσχυση και ενθάρρυνση της γυναικείας πρωτοβουλίας σε όλους τους τομείς έκφρασης της ανθρώπινης δραστηριότητας και ιδιαίτερα σε ότι αφορά την οργάνωση μεθόδων αξιοποίησης του γυναικείου ανθρώπινου δυναμικού στην ανάπτυξη συλλογικών δράσεων και άλλων μορφών από κοινού προσπάθειας.
- vi. Με την προώθηση, την ενίσχυση και την επιβράβευση με κάθε πρόσφορο μέσο της καλλιτεχνικής πνευματικής και επιχειρηματικής κίνησης που έχει σχέση με την ισότητα των δύο φύλων.
- vii. Με τη συνεργασία με άλλους αρμόδιους Κυβερνητικούς φορείς και τη συμμετοχή στη μελέτη, κατάρτιση και προώθηση νομοθετικών μέτρων και άλλων κανονιστικών ρυθμίσεων ώστε να γίνει πραγματικότητα η ισότητα των δύο φύλων σε όλους τους τομείς έκφρασης της ανθρώπινης προσωπικότητας.
- viii. Με την μελέτη και την εισήγηση προτάσεων, που αφορούν θέματα ισότητας, σε όλους τους αρμόδιους Υπουργούς για την άσκηση νομοθετικής πρωτοβουλίας, στη διαμόρφωση της οποίας η Γενική Γραμματεία Ισότητας καλείται να συμμετέχει, κυρίως όταν τα Υπουργεία καταρτίζουν νομοσχέδια που θίγουν θέματα της αρμοδιότητάς της. Στο πλαίσιο αυτό η Γ.Γ.Ι. προτείνει μέτρα και τροποποιήσεις για την επίτευξη σκοπών της.
- ix. Με την κατάρτιση μελετών και διεξαγωγή ερευνών, που αποσκοπούν στην προώθηση θεσμικών και κοινωνικών μέτρων, ώστε να εξασφαλιστούν ίσες ευκαιρίες κοινωνικής προόδου για άντρες και γυναίκες σε τομείς όπως η απασχόληση, η εργασιακή εξέλιξη, η παιδεία, η κατάρτιση, η εκπαίδευση, η κοινωνική πολιτική, η οικονομική ανάπτυξη και τα κέντρα λήψης αποφάσεων.⁽³⁸⁾

⁽³⁸⁾ Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.) : Δανειστική Βιβλιοθήκη, Καρνικαρέας 19^α και Μητροπόλεως (Πλάκα) Αθήνα. www.isotita.gr

- Κέντρο Ερευνών σε Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Το Κ.Ε.Θ.Ι., Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, ιδρύθηκε το 1994, λειτουργεί με έδρα την Αθήνα και έχει παράρτημα στη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, τον Βόλο και το Ηράκλειο, υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Ο βασικός άξονας ανάπτυξης των δραστηριοτήτων του Κ.Ε.Θ.Ι. είναι η προώθηση των γυναικών σε όλους τους τομείς της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής, μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής που καθορίζεται από την Γενική Γραμματεία Ισότητας.

Το Κ.Ε.Θ.Ι. στοχεύει :

- i. στην πραγματοποίηση ερευνών και επιστημονικών μελετών για θέματα ισότητας των φύλων,
- ii. στη δημιουργία και λειτουργία πραγματικών θεσμών που υποστηρίζουν και προωθούν τις γυναίκες,
- iii. στην τεκμηρίωση και παροχή πληροφόρησης για ζητήματα ισότητας των φύλων στην απασχόληση,
- iv. στην υποστήριξη γυναικών για την προώθηση στην αγορά εργασίας,
- v. στην υποστήριξη γυναικών που υφίστανται κακοποίηση, περιθωριοποίηση και κοινωνικό αποκλεισμό,
- vi. στην εκπαίδευση και επιμόρφωση ατόμων, φορέων ομάδων και οργανισμών σε θέματα ισότητας των φύλων,
- vii. στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την προώθηση της ισότητας των φύλων, ιδιαίτερα σε συνθήκες πολιτισμικότητας,
- viii. στο σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση προγραμμάτων που προωθούν τους στόχους για την ισότητα,
- ix. στην ενημέρωση σε θέματα ισότητας των φύλων με την έκδοση και δημοσίευση μελετών και ερευνών και άλλου ενημερωτικού υλικού, καθώς και με την παραγωγή οπτικοακουστικού υλικού.

Το Κ.Ε.Θ.Ι. δραστηριοποιείται :

- i. στην επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σε θέματα Ισότητας των φύλων,
- ii. στην ενίσχυση της λειτουργίας των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών,
- iii. στη δικτύωση των δομών στήριξης της γυναικείας απασχόλησης στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση,
- iv. στην πληροφόρηση σε θέματα πολιτικής για την ισότητα των φύλων, στην αμφίδρομη πληροφόρηση / ενημέρωση για θέματα ισότητας των φύλων με διεθνείς οργανισμούς, διαλέξεις, ημερίδες, συνέδρια, λειτουργία κόμβου στο διαδίκτυο και με την έκδοση μελετών και ερευνών. ⁽³⁹⁾

⁽³⁹⁾ Κέντρο Ερευνών σε Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.) – site: www.kethi.gr – Χαριλάου Τρικούπη 51 και Βαλτετσίου, Αθήνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

4.1. Δυνατότητες παρέμβασης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ισότητα

Τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο στη χώρα μας όσο και σε διεθνές επίπεδο γίνεται όλο και περισσότερο αισθητή μια διαδικασία μεταβολής της κοινωνικής πραγματικότητας, με επίκεντρο την αλλαγή του ρόλου των γυναικών μέσα σ' αυτή. Η συγκεκριμένη διαδικασία εκδηλώνεται υπό μορφή δημοσίων συζητήσεων, πιέσεων για αλλαγές, νομοθετικών μεταρρυθμίσεων αλλά και μετασχηματισμού παραδοσιακών κοινωνικών προτύπων και κοινωνικών θεσμών. Στην Ελλάδα μερικά παραδείγματα των εξελίξεων αυτών αποτελούν η ίδρυση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, ο εκσυγχρονισμός του Οικογενειακού Δικαίου, η θέσπιση νόμων που στοχεύουν στην εξάλειψη των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών, με σημαντικότερο όλων των Ν. 1414 / 1984 για την ισότητα των δύο φύλων στις εργασιακές σχέσεις.

Ωστόσο παρά την πρόοδο που διαφαίνεται ως προς την θέση των γυναικών, δείκτες σε όλους τους κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς δραστηριότητας, όπως παρατηρήσαμε καταμετρούν την ύπαρξη σοβαρών ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επιπλέον αποδεικνύουν ότι οι σημαντικές αλλαγές που σημειώθηκαν κυρίως στον εργασιακό χώρο, δεν ανταποκρίνονται σε μια πλήρη και καθολική αλλαγή της θέσης των γυναικών στην κοινωνία μας. Οι αντιλήψεις για τις δυνατότητες και φιλοδοξίες των γυναικών παραμένουν σε μεγάλο βαθμό περιοριστικές, ενώ η κοινωνική αντίδραση, ιδιαίτερα σε περιόδους « κρίσεων » (π.χ. υψηλή ανεργία) εξακολουθεί να επικεντρώνεται στη διαμάχη μεταξύ των παραδοσιακού ρόλου των γυναικών στην οικογένεια και της επιθυμίας τους (και ανάγκης) να εργαστούν. Στο πλαίσιο μάλιστα αυτού του οικογενειακού ρόλου πολύ συχνά προβλέπονται οι ιδιαιτερότητες και οι πραγματικές ανάγκες των γυναικών.

Επίσης οι λανθασμένες απόψεις για τις γενικότερες ικανότητες των γυναικών καθώς και η έκδηλη τάση προκαθορισμού των αποφάσεων με βάση τα κοινωνικά στερεότυπα για τα δύο φύλα αποκλείουν τις γυναίκες από ένα ευρύ φάσμα θέσεων εργασίας. Παρ' ότι δεν έχει διαπιστωθεί ότι οι διαφορές στις ικανότητες και στις φιλοδοξίες μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν είναι περισσότερο σημαντικές απ' ότι οι διαφορές ανάμεσα σε άτομα του ίδιου φύλου, η οπτική αυτή επιβεβαιώνει τον ευρύτερα αποδεκτό, δευτερεύοντα ρόλο των γυναικών σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας. Τέλος στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει η συστηματικότερη

ανάλυση των κοινωνικών στάσεων, της απασχόλησης και της εκπαίδευσης, των τριών βασικών και αλληλεξαρτώμενων πεδίων που επηρεάζουν τη θέση των γυναικών και ταυτόχρονα οριοθετούν το βαθμό πραγματικής ισότητας μεταξύ των δύο φύλων.⁽⁴⁰⁾

4.2. Γυναίκες στην Αυτοδιοίκηση

Κάθε φορά που ένα εκλογικό σώμα καλείται να επιλέξει τα άτομα που θα το εκπροσωπήσουν σε μια δημοτική, νομαρχιακή ή άλλη αρχή του κράτους, κάθε φορά που οι εκλογές πλησιάζουν, πολίτες και υποψήφιοι καλούνται να συζητήσουν δημόσια για μια σειρά από ζητήματα της καθημερινότητας, αλλά και να οριοθετήσουν ή να διευρύνουν μαζί τις παραμέτρους του δημόσιου διαλόγου και του πολιτικού προβληματισμού.

Κάθε πολίτης αποδέχεται εύκολα ότι το 52% του πληθυσμού της Ελλάδας υποαντιπροσωπεύεται στους περισσότερους τομείς της κοινωνικής και πολιτικής ζωής του τόπου μας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα το πενήνταμελές υπουργικό συμβούλιο, όπου υπάρχουν μόνο 3 γυναίκες υπουργοί, ενώ στις δημοτικές εκλογές του 2002 εξελέγησαν μόνο 23 γυναίκες δήμαρχοι και πρόεδροι κοινοτήτων, σε σύνολο 900 θέσεων. Κάθε ενεργός πολίτης και ο καθένας και η καθεμιά που ασχολούνται με τα κοινά και διεκδικούν την ψήφο του εκλογικού σώματος για οποιοδήποτε δημόσιο αξίωμα, έχουν χρέος να υπενθυμίζουν στους γύρω τους αλλά και να λαμβάνουν υπόψη στο σχεδιασμό και στη διαχείριση της οποιαδήποτε πολιτικής το γυναικείο παράγοντα στην κοινωνία.

Το 1999 ο μέσος γυναικείος μισθός στη χώρα μας άγγιζε το 76% του μισθού των ανδρών, όταν οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιπροσωπεύονται μειοψηφικά σε θέσεις ευθύνης στην κοινωνία και στην πολιτική, όταν η γυναικεία ανεργία είναι διπλάσια αυτής των ανδρών, τότε το κεντρικό κράτος αλλά και η τοπική και νομαρχιακή αυτοδιοίκηση καλούνται να λειτουργήσουν ως καταλύτες, καλούνται να ενστερνιστούν και να υλοποιήσουν πολιτικές που θα επιταχύνουν την επίτευξη πραγματικής ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα.⁽⁴¹⁾

⁽⁴⁰⁾ Αγγελική Αθανασούλη στη μελέτη : Οι δομές για την Ισότητα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 1999 σελ. 9-15.

⁽⁴¹⁾ Τάκης Αβραμίδης : "Οι γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση" 2006.

4.3. Ο ρόλος της γυναίκας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Εκλεγμένες γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Το 2002 συμπληρώθηκαν 50 χρόνια από την κατάκτηση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών που στην Ελλάδα καθιερώθηκαν το 1952. Η επέτειος αυτή ταυτίστηκε με την εφαρμογή από την Πολιτεία, για πρώτη φορά υποχρεωτικού χαρακτήρα νομοθεσίας για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα Νομαρχιακά και Δημοτικά Συμβούλια. Επίσης 20 χρόνια μετά την εφαρμογή ενός σύγχρονου και προοδευτικού Οικογενειακού Δικαίου και μετά από σειρά νομοθετημάτων για την προώθηση της νομικής ισότητας στην εργασία και την κοινωνία, οι συνθήκες πλέον επέτρεψαν στην Πολιτεία να προχωρήσει σε στοχευόμενες πολιτικές που ανοίγουν το δρόμο για την αντιμετώπιση της εξαιρετικά χαμηλής συμμετοχής των Ελληνίδων στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στους άλλους τομείς.

Το νέο Σύνταγμα και ο Νόμος 2910/2001 εξέφρασαν με τον πιο επίσημο και καταλυτικό τρόπο τη νέα κοινή πραγματικότητα, που χαρακτηρίζεται από τη χειραφέτηση των γυναικών σε όλα τα επίπεδα, τη βούληση της κυβέρνησης και ειδικότερα της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου μας καθώς και τη συνδρομή των πολιτικών δυνάμεων του τόπου, ώστε να υιοθετήσουμε και να εφαρμόσουμε πλέον πολιτικές για την ισότητα με ποιοτικά αλλά ταυτόχρονα και με ποσοτικά κριτήρια και δεσμεύσεις.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, σε διαρκή διάλογο και συνεργασία με το γυναικείο κίνημα της χώρας μας, συνέβαλε με όλες της τις δυνάμεις στην προώθηση και την επιτυχία αυτού του μέτρου.

Οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν τον αποκλεισμό των γυναικών είναι :

- Η κατανομή χρόνου και εργασίας με κριτήριο το φύλο.
- Οι κοινωνικές αντιλήψεις συνδέουν ορισμένες προδιαγραφές του "καλού αιρετού" (δυναμισμός, αξιοπιστία, θέληση, σταθερότητα, ειλικρίνεια κ.α.) με το ανδρικό φύλο.
- Θεσμικό πλαίσιο (ιδίως οι εκλογικές ρυθμίσεις).
- Περιεχόμενο δημοτικών πολιτικών (υλικοτεχνικές υποδομές, κοινωνικές υπηρεσίες).

- Πολιτικό-κομματικό σύστημα και βαθμός κομματικοποίησης των τοπικών εκλογών.
- Τύπος Κράτους Πρόνοιας (όροι συμμετοχής στην αγορά εργασίας, εξάρτηση από την οικογένεια).
- Επιρροή Εκκλησιών και Θρησκευτικών κοινοτήτων.
- Επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης. (άρθρο του Αναπλ. Καθηγητή Νικόλαος-Κομνηνός Χλέπας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών).

Παρακάτω παραθέτουμε πίνακες και γραφήματα για τις Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογές του 1998 και 2002 και σύγκριση μεταξύ τους, όσον αφορά την συμμετοχή και την εκλογή των γυναικών.

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι τα τελευταία επεξεργασμένα στοιχεία για τις Δημοτικές και Νομαρχιακές εκλογές είναι για το έτος 2002.⁽⁴²⁾

4.4. Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογές 1998-2002.Συγκριτικά ποσοστά. Γραφήματα.

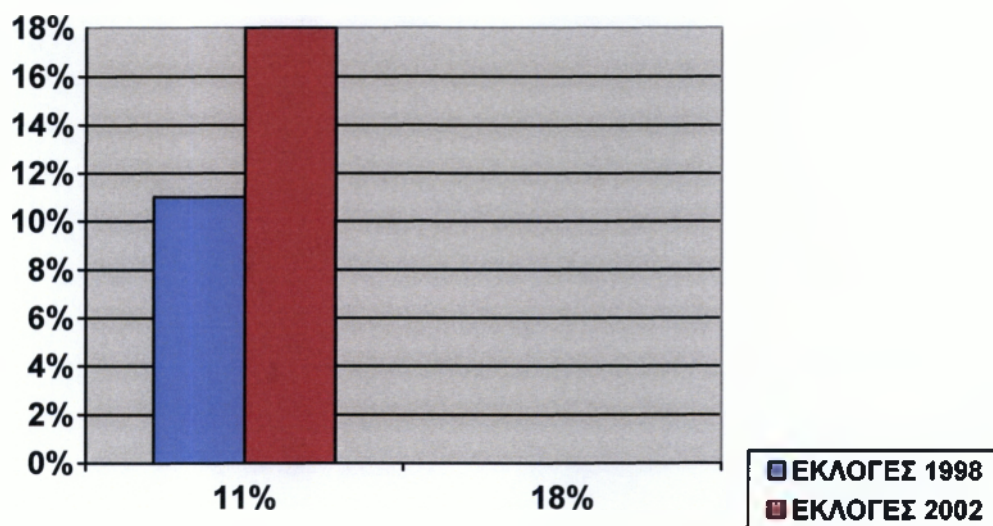
Παρακάτω παραθέτουμε μερικά γραφήματα για τις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές 1998 και 2002, συγκριτικά ποσοστά και ποσοστά εκλεγμένων γυναικών στους Δήμους και στις Νομαρχίες.

Όπως βλέπουμε τα ποσοστά των γυναικών μετά από μια τετραετία έχουν αυξηθεί αρκετά και οι γυναίκες μπαίνουν πιο δυναμικά στην πολιτική ζωή του τόπου, προσπαθώντας για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων.

⁽⁴²⁾ Έφη Μπέκου : Εκλεγμένες γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, Γενική Γραμματεία Ισότητας.

Συγκριτικά ποσοστά γυναικών εκλεγμένων νομαρχιακών συμβούλων – Εκλογές 1998 – Εκλογές 2002

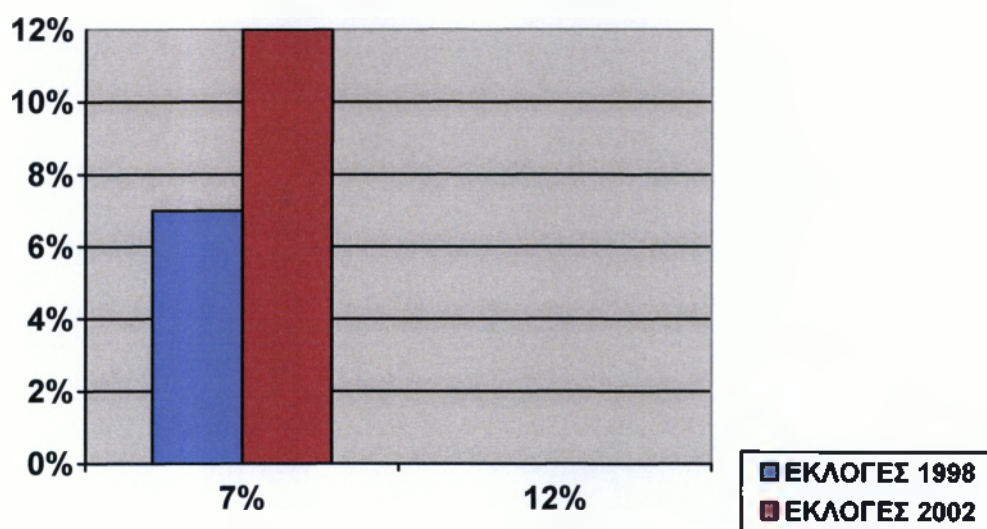
Στις Νομαρχιακές Εκλογές του 1998 το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στα Νομαρχιακά Συμβούλια ήταν 10,84% επί του συνόλου των Συμβούλων, ενώ κατά τις Εκλογές του 2002 ανέρχεται σε 17,96%, με ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 66%.

* Πηγή : Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογές 1998-2002. Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης – Γενική Γραμματεία Ισότητας

Συγκριτικά ποσοστά εκλεγμένων γυναικών δημοτικών συμβούλων ανά Ελλάδα – Εκλογές 1998 – Εκλογές 2002

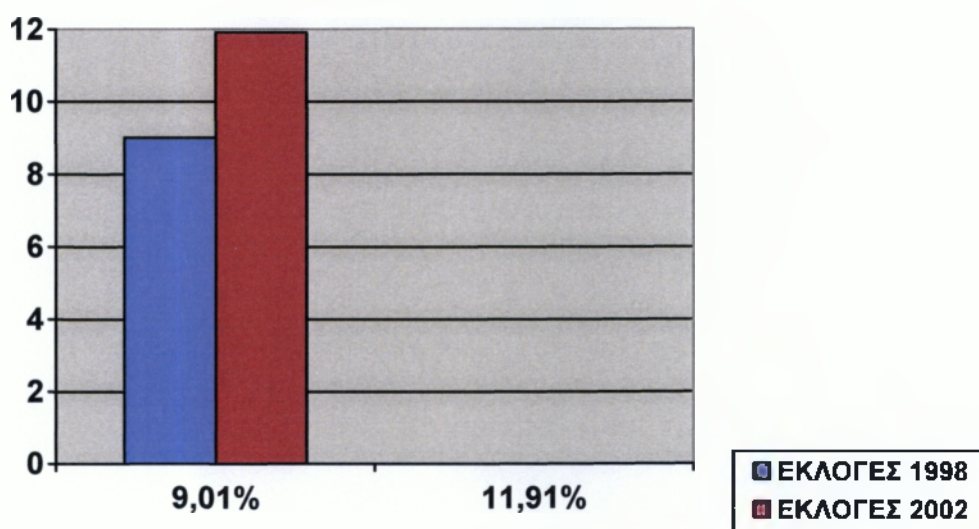
Στις δημοτικές Εκλογές του 2002, συνολικά στους Δήμους και τις Κοινότητες της χώρας, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στα Συμβούλια ανέρχεται σε 12% επί του συνόλου των μελών του Συμβουλίου. Συγκρίνοντάς το με το αντίστοιχο ποσοστό των Εκλογών του 1998, επισημαίνεται μια ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 70%.

* Πηγή :Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογές 1998-2002. Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης – Γενική Γραμματεία Ισότητας

Συγκριτικά ποσοστά εκλεγμένων γυναικών δημοτικών / κοινοτικών συμβούλων– Εκλογές 1998 – Εκλογές 2002

Στις δημοτικές Εκλογές του 1998, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στα Δημοτικά Συμβούλια των Δήμων – Πρωτευουσών Νομαρχιών ανά την Ελλάδα ήταν 9,01% επί του συνόλου των Συμβούλων ενώ στις Εκλογές του 2002 ανέρχεται σε 11,91%, με ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 32%.

* Πηγή :Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογές 1998-2002. Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης – Γενική Γραμματεία Ισότητας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5. Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης γυναικών σε θέματα απασχόλησης.

1. Γενικά

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με ένα έργο που βοήθησε και στήριξε τις γυναίκες στην εύρεση εργασίας και στην ένταξη τους στην αγορά εργασίας. Ένα έργο που υλοποιήθηκε από τον δήμο Ζωγράφου μαζί με τον Δήμο Καισαριανής οι οποίοι ανέλαβαν σημαντικές πρωτοβουλίες για την προώθηση της απασχόλησης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Εκτίμησε την αναγκαιότητα παρέμβασης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και υποστήριξης γυναικών, ώστε να βρουν λύσεις και να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες πρόσβασης στην πληροφόρηση, την επαγγελματική κατάρτιση και την αγορά εργασίας. Έτσι, συστάθηκε το Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης Γυναικών σε θέματα Απασχόλησης « ΔΙΩΝΗ » με έδρα τον Δήμο Ζωγράφου. Το Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης Γυναικών σε θέματα Απασχόλησης « ΔΙΩΝΗ » άρχισε με την υποστήριξη των γυναικών και έφτασε μέχρι σήμερα μέσα από διάφορα προγράμματα να παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη σε ευπαθείς ομάδες για την επαγγελματική και κοινωνική τους ένταξη.

Στόχος του κέντρου όμως όλα αυτά τα χρόνια είναι να συμβάλλει δυναμικά στην αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας πληροφωρώντας και υποστηρίζοντας αποτελεσματικά την γυναίκα έτσι ώστε να την καταστήσει ικανή να ανταποκριθεί στις ολοένα μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας και στον τρόπο διεκδίκησης, την επιλογή της κατάλληλης κατάρτισης αλλά και την αναγνώριση του επαγγελματικού τους προφίλ και των ιδιαίτερων προσόντων που μπορούν να αξιοποιήσουν την διεύρυνση του επαγγελματικού τους ορίζοντα.

Το Κέντρο απευθύνεται σε :

- Άνεργες γυναίκες που θέλουν να ενταχθούν ή να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας.
- Εργαζόμενες που θέλουν να ενισχύσουν την κοινωνική τους θέση.
- Γυναίκες που ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν δική τους επιχείρηση ή ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα.
- Κάθε γυναίκα που θέλει έγκυρη πληροφόρηση σε ζητήματα απασχόλησης.

2. Ίδρυση και Νομικό Καθεστώς

Το Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης Γυναικών σε θέματα Απασχόλησης « ΔΙΩΝΗ » ιδρύθηκε το 1994, στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας NOW. Αποτελεί πρωτοβουλία της Δημοτικής Επιχείρησης Ανάπτυξης του Δήμου Ζωγράφου (Δ.Ε.Α.ΔΗ.Ζ.) που υλοποιεί ευρωπαϊκά προγράμματα. Το Κέντρο εντάσσεται ως υπηρεσία στη Δ.Ε.Α.ΔΗ.Ζ. και συμπεριλαμβάνεται στο Καταστατικό της. (Βλέπε ΦΕΚ 984, 29 Νοεμβρίου 1995, Τεύχος δεύτερο Αρ. 40828 + 27375). Τροποποίηση της συστατικής πράξης της Δημοτικής Επιχείρησης Ανάπτυξης του Δήμου Ζωγράφου.

3. Παρεχόμενες υπηρεσίες

Βασικές υπηρεσίες που παρέχει το Κέντρο «ΔΙΩΝΗ» είναι :

- Πληροφόρηση
- Συμβουλευτική Απασχόληση.

3.1. Πληροφόρηση

Οι γυναίκες που επισκέπτονται το Κέντρο δηλώνουν δυσκολία έγκυρης πρόσβασης σε πηγές πληροφόρησης η « ΔΙΩΝΗ » οργάνωσε μεθοδικά και λειτουργεί ένα αρχείο πληροφόρησης στο οποίο καταγράφονται οργανισμοί και φορείς που εμπλέκονται σε θέματα απασχόλησης, κατάρτισης κ.α. αρχείο στο οποίο προσπαθεί να ανανεώσει συνεχώς σε συνεργασία με τους φορείς έτσι ώστε η παρεχόμενη πληροφόρηση να είναι έγκυρη, έγκαιρη και αποτελεσματική.

Το Κέντρο παρέχει πληροφόρηση στις γυναίκες για :

- Τις θέσεις εργασίας που προσφέρονται στην περιοχή και αλλού.
- Δυνατότητες επαγγελματικής κατάρτισης που προσφέρονται στην περιοχή.
- Τα εθνικά ή και τοπικά προγράμματα ενίσχυσης και απασχόλησης ανέργων (π.χ. Τοπικό Σύμφωνο Απασχόλησης, επιδοτούμενες θέσεις εργασίας).
- Τους φορείς ενίσχυσης επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Τις κοινωνικές υπηρεσίες και βρεφονηπιακούς σταθμούς.

- Τις εργασιακές σχέσεις.

Ο τρόπος πληροφόρησης είναι κυρίως τηλεφωνικός, με ραντεβού ή ημερίδες.

5.3.2. Συμβουλευτική Απασχόληση

Η συμβουλευτική έχει σαν στόχο να βοηθήσει την γυναίκα σε μια ρεαλιστική αξιολόγηση του εαυτού της, στην λήψη της σωστής απόφασης όσον αφορά την επιλογή του επαγγέλματος εντοπίζοντας προσδοκίες και στόχους όπως και στην απόκτηση της αντίληψης του χώρου εργασίας. Ο τρόπος αναζήτησης εργασίας γίνεται με την σύνταξη βιογραφικού σημειώματος και συμβουλές για την συμπεριφορά / παρουσία σε συνέντευξη.

Αναφορικά, η παροχή συμβουλευτικής αφορά θέματα :

- Ανίχνευσης επαγγελματικού προφίλ.
- Προσδιορισμό επαγγελματικών στόχων.
- Τεχνικών : αναζήτησης εργασίας.
- Αποτελεσματικής διεκδίκησης θέσης εργασίας.

Στα πλαίσια αυτής της υπηρεσίας το κέντρο διαθέτει το λογισμικό πακέτο ΟΔΥΣΣΕΑΣ (για γυναίκες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), που βοηθάει στον επαγγελματικό προσανατολισμό, εντοπίζοντας τις δεξιότητες και γνώσεις των γυναικών.

Στην συμβουλευτική επαγγελματικού προσανατολισμού και τεχνικών εξεύρεσης εργασίας υπάρχουν δύο μέθοδοι προσέγγισης :

- Ατομική προσέγγιση.
- Ομαδική προσέγγιση.

Η συμβουλευτική που βασίζεται στην ατομική προσέγγιση αναπτύσσεται μέσα από τη διαδικασία συνέντευξης και διαλόγου και έχει στόχο τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης και οικειότητας ανάμεσα στη γυναίκα και στη σύμβουλο. Σκοπός είναι να δοθεί η δυνατότητα επεξεργασίας και άντλησης πληροφοριών σε σχέση με το εκπαιδευτικό επίπεδο, την κατάρτιση, την προηγούμενη επαγγελματική της εμπειρία, το είδος της εργασίας, τα αίτια της ανεργίας, τα εμπόδια που έχει συναντήσει στην αναζήτηση της απασχόλησης. Τις δραστηριότητες που έχει αναπτύξει κατά την διάρκεια της ανεργίας, τους τρόπους

αναζήτησης εργασίας και τέλος ο σχεδιασμός σημάτων που πρέπει να ακολουθούν σε συνεργασία με τη σύμβουλο ώστε να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες της και να αξιοποιηθούν όλες οι παράμετροι.

Η συμβουλευτική που βασίζεται στην ομαδική προσέγγιση (ή Club Εργασίας) γίνεται με την ίδια διαδικασία. Διδάσκονται τεχνικές αναζήτησης εργασίας, ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και της διεκδικητικότητας, συνειδητοποίηση των δυνατών και αδύνατων σημείων και τη συσχέτισή τους με τη θέση εργασίας, που ζητούν να καταλάβουν.

Παρόλο που και οι δύο μέθοδοι προσέγγισης είναι εξίσου χρήσιμοι και αποτελεσματικοί, οι γυναίκες που επισκέφθηκαν το κέντρο έδειξαν μεγαλύτερη προτίμηση στην ατομική συμβουλευτική.

5.4. Συνεργασία με άλλους φορείς

Το κέντρο έχει αναπτύξει από την αρχή της λειτουργίας του συνεργασία και με άλλους φορείς της περιοχής του και όχι μόνο :

- Δήμους και Δημοτικές Επιχειρήσεις (Ζωγράφου-Καισαριανής).
- Υπουργεία, ιδιαίτερα με το Υπουργείο Εργασίας.
- Γενική Γραμματεία Ισότητας (8 Μαρτίου – Ημέρα Γυναίκας, ενημέρωση και κοινές συσκέψεις).
- Πανεπιστήμια.
- ΟΑΕΔ (ενημέρωση για θέσεις εργασίας και ευρωπαϊκά προγράμματα).
- ΙΕΚ (θέματα κατάρτισης).
- ΕΟΜΜΕΧ (σχετικά με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της περιοχής).
- Επαγγελματικούς Συλλόγους (πληροφόρηση για θέματα ασφάλισης, συμβολαίων κ.ά.).
- Γυναικείες Οργανώσεις (πληροφόρηση για θέματα ισότητας, δικαιωμάτων κ.ά.).
- Κοινωνικές Υπηρεσίες (όπως το Κέντρο Οικογενειών που διαθέτει ψυχολογική στήριξη σε οικογενειακά θέματα : γάμος, εφηβεία, λογοθεραπεία, κ.ά.).
- Τοπικούς και Κοινωνικούς φορείς.
- Ευρωπαϊκά Προγράμματα και Δίκτυα.

5.5. Ίσες Δυνατότητες : Ίσες Ευκαιρίας 2005-2007

Από το 2005 έως και το 2007 το Κέντρο ασχολήθηκε με το υποέργο « Ίσες Δυνατότητες – Ίσες Ευκαιρίες » για την Κοινωνική και Επαγγελματική Ενσωμάτωση 2.054 ανέργων γυναικών στην Αττική (Πηγή: Από το Κέντρο «ΔΙΩΝΗ» (Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ των γυναικών.)

Το υποέργο συνιστά ένα σχέδιο ολοκληρωμένης παρέμβασης υπέρ των γυναικών, που είχε ως βασική του αρχή την προώθηση της ισότητας των φύλων και την βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Απευθύνεται:

Απευθύνθηκε σε 2.309 γυναίκες που διαμένουν στην Περιφέρεια Αττικής (στους Νομούς Αθηνών και Πειραιώς) με στόχο την αντιμετώπιση των πολλαπλών αιτιών που ενισχύουν τον κοινωνικό τους αποκλεισμό και εμποδίζουν την επαγγελματική τους ένταξη.

5.5.1. Υλοποίηση

Υλοποιήθηκε στην Περιφέρεια Αττικής από την Γενική Γραμματεία Ισότητας στο πλαίσιο του έργου « Επιχορήγηση για την Παροχή Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων υπέρ των Γυναικών », Μέτρο 5.3 του Επιχειρησιακού προγράμματος « Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση ». Υλοποιήθηκε από ένα δίκτυο φορέων που διαθέτουν εξειδίκευση, τεχνογνωσία, εμπειρία, υποδομές και εξασφάλισαν σημαντικά αποτελέσματα. Επικεφαλής του δικτύου αυτού ήταν το ΚΜΟΠ – Κέντρο Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού.

Στόχος:

Το υποέργο έχει στόχο να προσεγγίσει ολοκληρωμένα το πρόβλημα της ανεργίας των γυναικών μέσα από δράσεις :

- εξατομικευμένης συμβουλευτικής και υποστήριξης, που επικεντρώθηκαν στην άρση των εμποδίων που οδηγούν στην περιθωριοποίηση για την κοινωνική ένταξη, την ενδυνάμωση των ωφελούμενων γυναικών και την προετοιμασία τους στην αναζήτηση εργασίας.

- Προώθησης στην απασχόληση και στην καριέρα με την ένταξή τους σε πρόγραμμα απασχόλησης Ν.Θ.Ε. (Νέων θέσεων εργασίας), απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας (STAGE), αυτοαπασχόλησης και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας (Ν.Ε.Ε.) του ΟΑΕΔ.
- Ευαισθητοποίησης, κινητοποίησης και ανάπτυξης της κοινωνικής αλληλεγγύης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του κοινωνικού και επαγγελματικού αποκλεισμού που υφίσταται μεγάλο μέρος του γυναικείου πληθυσμού.

Αναλυτικότερα, το υποέργο περιλαμβάνει :

- Δράσεις Συμβουλευτικής για όλες τις συμμετέχουσες γυναίκες. Αφορούσαν σε δραστηριότητες Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Προώθησης στην Απασχόληση, με στόχο την κινητοποίησή τους στην ανάπτυξη εργασιακής κουλτούρας και την υιοθέτηση αντίστοιχων στάσεων – συμπεριφορών, απαραίτητων για την επαγγελματική τους αποκατάσταση.
- Δράσεις Δικτύωσης. Αφορούσαν στην ανάπτυξη Δικτύου Καταπολέμησης του Αποκλεισμού των Γυναικών από την Αγορά Εργασίας μέσα από
 - α) Δικτύωση με ΟΤΑ,
 - β) Δικτύωση με επιχειρήσεις
 - γ) Δικτύωση με φορείς των ομάδων στόχου.
- Δράσεις κατάρτισης για τις συμμετέχουσες, με την Προώθησή τους σε Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης για την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων και την διαμόρφωση ευνοϊκών όρων απασχόλησής τους, σε ποιοτικές θέσεις εργασίας των επιχειρήσεων.
- Επιδότηση της απασχόλησης για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (Ν.Θ.Ε.) πλήρους και μερικής απασχόλησης
- Επιχορήγηση επαγγελματικών σχεδίων για την υποστήριξη άνεργων γυναικών στη δημιουργία της δικής τους επιχείρησης (Ν.Ε.Ε.)
- Απόκτηση εργασιακής εμπειρίας και εξειδικευμένων δεξιοτήτων με σκοπό τη μέσο – και μακροπρόθεσμη ένταξη στην αγορά εργασία (STAGE).

5.6. Αποτελέσματα

Το υποέργο « Ίσες Δυνατότητες – Ίσες Ευκαιρίες » ωφέλησε 2.309 άνεργες γυναίκες, από τις οποίες ολοκλήρωσαν έναν πλήρη κύκλο Συμβουλευτικής Υποστήριξης (περίπου 20 συνεδρίων) οι 2054 δηλαδή ποσοστό 89%. Το υπόλοιπο 11% εγκατέλειψε μετά από ένα μικρότερο αριθμό συνεδρίων για διάφορους λόγους (προσωπικούς, οικογενειακούς, εύρεση εργασίας κ.ά.). Από το σύνολο των γυναικών που ολοκλήρωσαν (2054 άνεργες γυναίκες), οι 1148 ήταν άμεσα ωφελούμενες, δηλαδή ποσοστό 44,89%. Ανάλογα με την περίπτωση οι γυναίκες αυτές τοποθετήθηκαν μέσω του ΟΑΕΔ σε επιδοτούμενες θέσεις εργασίας ή εργασιακής εμπειρίας (προγράμματα NEE, ΝΘΕ, STAGE) μέσω των φορέων ΣΥΥ (Συμβουλευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών) σε μη επιδοτούμενες θέσεις εργασίας επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα ή σε θέσεις επιδοτούμενης επαγγελματικής κατάρτισης ή προκατάρτισης που παρέχουν πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης.

- 712 γυναίκες ωφελήθηκαν από επιδοτούμενες δράσεις Απασχόλησης και Κατάρτισης, δηλαδή ποσοστό 62,02 %.
- 436 άνεργες γυναίκες ωφελήθηκαν από μη επιδοτούμενες δράσεις Απασχόλησης και Κατάρτισης, δηλαδή ποσοστό 37,97%.

Οι ωφελούμενες άνεργες ανά επιδοτούμενο πρόγραμμα του ΟΑΕΔ.

289 γυναίκες NEE (Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες)	Ποσοστό 25,17%
121 γυναίκες σε ΝΘΕ (Νέων Θέσεων Εργασία)	Ποσοστό 10,54%
133 γυναίκες σε Πρόγραμμα STAGE	Ποσοστό 11,58%
9 γυναίκες σε άλλο πρόγραμμα ΟΑΕΔ	Ποσοστό 0,9%

Οι ωφελούμενες άνεργες εκτός επιδοτούμενου προγράμματος του ΟΑΕΔ.

414 γυναίκες σε διάφορες ιδιωτικές επιχειρήσεις	Ποσοστό 36,06%
154 γυναίκες σε Προκατάρτιση-Κατάρτιση	Ποσοστό 13,41%

* Πηγή: Κέντρο «ΔΙΩΝΗ»

Για τις έμμεσα ωφελούμενες άνεργες που ολοκλήρωσαν έναν πλήρη κύκλο συμβουλευτικής υποστήριξης και που ήταν 906 γυναίκες, εντοπίστηκαν ιδιαίτερα προβλήματα για την Απασχόλησή τους, όπως η ηλικία και το εκπαιδευτικό επίπεδο. Έτσι καταγράφηκαν μη άμεσα ωφελούμενες που σε ποσοστό 43,5% περίπου είχαν ηλικία άνω των 45 ετών, ενώ σε ποσοστό 17,5% ήταν απόφοιτες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

5.7 Φορείς παροχής Συμβουλευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΣΥΥ)

- ΚΕΝΤΡΟ Μέρμνας Οικογένειας και Παιδιού (ΚΜΟΠ)
- Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Δήμου Ζωγράφου
- Δήμος Αγίας Βαρβάρας
- Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης Δήμου Καλλιθέας
- Εταιρεία Κοινωνικής και Πολιτισμικής Στήριξης Παλινοστούντων Ομογενών – Νόστος
- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ)
- Αναπτυξιακή Δήμων Πειραιά Α.Ε. (ΑΝΔΗΠ Α.Ε.)

ΦΟΡΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ :

- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αθηνών – Πειραιώς
- Νομαρχία Αθηνών
- Νομαρχία Πειραιά και Νήσων
- Περιφερειακή Επιτροπή Ισότητας Αττικής
- Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος (ΚΕΔΚΕ)
- Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής (ΤΕΔΚΝΑ)
- Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ)
- Πληροφόρηση-Επιμόρφωση-Τοπική Ανάπτυξη (ΠΕΤΑ Α.Ε.)
- Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Αθήνας

- Ένωση Γυναικών Ελλάδος (Ε.Γ.Ε.)
- ΑΜΚΕ – Μη κυβερνητική οργάνωση « Αθήνα »
- Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων (ΣΕΕ)
- Ελληνικό Δίκτυο για την καταπολέμηση της φτώχειας
- Ένωση Διπλωματούχων Ελληνίδων Μηχανικών (ΕΔΕΜ)
- Κοινωνική Ενδυνάμωση

5.7.1. Οικονομικοί Πόροι

Τα έσοδα του Κέντρου ΔΙΩΝΗ προέρχονται από την συγχρηματοδότηση κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 25% από το Ελληνικό Δημόσιο στο πλαίσιο του Γ΄ ΚΠΣ.

5.7.2. Επίλογος

Πολλές γυναίκες έχουν ήδη βρει απασχόληση μετά και την παρέμβαση του Κέντρου ή εργάζονται γιατί αξιοποίησαν τις πληροφορίες του Κέντρου και δραστηριοποιήθηκαν περισσότερο και διεκδίκησαν πιο αποτελεσματικά θέσεις εργασίας.

Αρκετές γυναίκες ενημερώθηκαν και παρακολούθησαν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και εξειδίκευσης με βάση τα ενδιαφέροντα που είχαν έτσι ώστε να μπορέσουν να διεκδικήσουν θέσεις εργασίας.

Κλείνοντας πρέπει να επισημάνουμε ότι το Κέντρο Απασχόλησης « ΔΙΩΝΗ » ⁽⁴³⁾ δεν δραστηριοποιείται μόνο σε θέματα που αφορούν τη γυναίκα και την γυναικεία απασχόληση αλλά και σε άλλες κοινωνικές ομάδες.

Τελευταία τους δραστηριότητα που υλοποιείται μέχρι σήμερα είναι η Συμβουλευτική Υποστήριξη ευπαθών ομάδων για την κοινωνική και επαγγελματική τους ένταξη.

⁽⁴³⁾ Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης γυναικών σε θέματα Απασχόλησης « ΔΙΩΝΗ » Ζωγράφου, Χαριλάου Μούσκου 18, Πλατεία Κύπρου, Ενημέρωση και ενημερωτικό υλικό από την κ.Ψαρομάλλου Ρένα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μόσχου Σάσα, Ιστορία του Ελληνικού Φεμινιστικού Κινήματος, Χ.Ο. Αθήνα 1990
- Βαρίκα Ελένη, Η Ιστορία του Έθνους. Η εξέγερση των Κυριών. Η γένεση μιας φεμινιστικής συνείδησης στην Ελλάδα του 19ου αιώνα (1833-1907). Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας, Αθήνα 1987.
- Ζιώγου – Καραστεργίου Σιδηρούλα, Η μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα (1830-1893) Εκδόσεις Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Αθήνα 1986
- Τάκαρη Ντίνα, Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση. Χ.Ο. Αθήνα 1984.
- Δαράκη Πέπη, Τοόραμα της ισοτιμίας των γυναικών, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1995.
- ΓΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδύσεως 1937-1939, Στατιστική Επετηρίς της Ελλάδος 1936, Οικονομική Επετηρίς 1939.
- Καραμεσσίνη Μ. «Ισότητα των φύλων και εθνικά σχέδια δράσης για την απασχόληση . Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου», ΚΕΘΙ 2001.
- Αθανασιάδου Χριστίνα, Πετροπούλου Στεφανία, Μιμίκου Γεωργία « Οι συνθήκες της γυναικείας απασχόλησης στην Ελλάδα 1980-2000», ΚΕΘΙ Μάιος 2001
- ΕΣΥΕ: Ερέυνα Εργατικού Δυναμικού, 1999.
- «Η κατάσταση των γυναικών στην Ελλάδα κατά τη δεκαετία 1984-1994», Εκδόσεις Γενική Γραμματεία Ισότητας – Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας τάξης και Αποκέντρωσης, Αθήνα 1995
- Τσουμάνη Ευγενία (Γενική Γραμματεία Ισότητας) Πρακτικά από το 12^ο Συνέδριο του Πανελληνίου Δικτύου Εκλεγμένων γυναικών στην Αυτοδιοίκηση Α' και Β' βαθμού.
- Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Γενική Γραμματεία Ισότητας (2007) «Οι γυναίκες πρωταγωνιστούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' και Β' βαθμού και αλλάζουν την Ελλάδα με την δράση τους».
- Αγγελική Αθανασούλη ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 1999.
- Τάκης Αβραμίδης «Οι γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση» 2006
- Εφή Μπέκου «Εκλεγμένες γυναίκες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση», Γενική Γραμματεία Ισότητας.

- Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογές 1998-2002. Συγκριτικά ποσοστά εκλεγμένων γυναικών, νομαρχιακών, δημοτικών και κοινοτικών συμβούλων ανά την Ελλάδα. Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Γενική Γραμματεία Ισότητας.

INTERNET

- [http// www.equal-greece.gr](http://www.equal-greece.gr)
- www.interreg.gr
- [http// www.prosonolotahos.gr](http://www.prosonolotahos.gr)
- www.kedke.gr
- www.kethi.gr
- www.isotita.gr
- www.google.gr :eurostat 2004 : Harmonised Unemployment

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

- ΚΕΘΙ – Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας. Χαριλάου Τρικούπη 51 και Βαλτετσίου, Αθήνα
- Γ.Γ.Ι. – Γενική Γραμματεία Ισότητας. Καρνικαρέας 19^α και Μητροπόλεως (Πλάκα), Αθήνα
- ΔΙΩΝΗ – Κέντρο Πληροφόρησης κ' Υποστήριξης γυναικών σε θέματα Απασχόλησης, Ζωγράφου.
- Εθνική Βιβλιοθήκη – Πανεπιστημίου 32, Αθήνα